

ČASOPIS MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

MODERNÍ DIVADLO

LISTOPAD—PROSINEC 2021
2. ČÍSLO

LENKA VAGNEROVÁ

ÁSTOR PIAZZOLLA,
HORACIO FERRER
MARÍA DE BUENOS AIRES

KURT VONNEGUT,
JÚLIA RÁZUSOVÁ
GALAPÁGY

NE!MUSÍŠ TO VYDRŽET

KRONIKA MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH V SEZONĚ 2021/2022

CYKLUS PRAVIDELNÝCH POŘADŮ VĚNOVANÝCH HISTORII
A OSOBNOSTEM MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

FOTO: VÁCLAV JIRŮ

Vlasta Burian v inscenaci
Ulice zpívá (1934)

13. LISTOPADU 2021 ZNÁMÝ NEZNÁMÝ VLASTA BURIAN

Divadelní historik Vladimír Just představí Josefa Vlastimila Buriana nejen jako výjimečného herce, ale také jako divadelního ředitele a podnikatele. Nedávné 130. výročí narození komika připomeneme prezentací historických plakátů a unikátních fotografií. Zalistujeme také časopisy *Přestávka* – periodiky vydávanými Burianovým divadlem.

FOTO: JIŘÍ PRAŽÁK

Miroslav Horníček a Jan Werich
v inscenaci *Husaři* (1956)

LEDEN 2022 NA FORBÍNĚ S JANEM WERICHEM A MIROSLAVEM HORNÍČKEM

O poválečném návratu Jana Wericha do prostor někdejšího Osvobozeného divadla, okolnostech vzniku divadla ABC a spolupráci s Miroslavem Horníčkem pohovoří Vladimír Just, který tímto tématem naváže na svůj předchozí pořad o dvojici V+W v paláci U Nováků.

MĚSTSKÁ
DIVADLA
PRAŽSKÁ **ABCKOMEDIEROKOKO**

ÚNOR 2022 PÍSNÍČKY Z ČERVENÉ SEDMY

Stoletými tisky repertoáru prvního českého literárního kabaretu listují u stejně starého pianina Markéta Potužáková, Dája Šimíčková a Přemysl Rut.

BŘEZEN 2022 RUDOLF CORTÉS V ROZHLASE I NA JEVIŠTI

Sté výročí narození herce a zpěváka Rudolfa Cortése, hvězdy československé hudební scény padesátých let 20. století, připomeneme pořadem, ve kterém se mimo jiné zaměříme na umělcovo angažmá v divadle ABC. Na svého tatínka zavzpomíná Dagmar Cortéssová.

DUBEN 2022 PÍSNÍČKY Z VODIČKOVY

Režisér, herec, zpěvák, pianista a znalec dějin české písně Přemysl Rut usedá k pianu a společně se svými přáteli uvádí výběr z písňové tvorby spojené s hudební minulostí jednotlivých scén Městských divadel pražských. Mnohé z písní si jistě rádi připomenete i zanotujete!

Josef Zíma

FOTO: AUTOR NEZNÁMÝ

KVĚTEN 2022 JOSEF ZÍMA V MUZIKÁLECH DIVADLA ABC

Speciální pořad k 90. narozeninám herecké i hudební legendy současnosti. Setkání s Josefem Zímou doprovodí projekce fotografií mapujících jeho uměleckou kariéru v Městských divadlech pražských.

Více informací najdete na: www.mestskadivadlaprazska.cz

CESTA

Evropa, stejně jako celý svět, bojuje s pandemií, divadla se střídavě zavírají a otevírají, diváci se bázně vrací do hlediště, s respirátory a doklady vlastní bezinfekčnosti. Peníze ztrácejí z měsíce na měsíc svou hodnotu, inflace láme rekordy, ceny energií i zboží prudce stoupají. Světoví lidé se bezvysledně dohadují, jak ulevit zhutované planetě. Ve třetí dekádě 21. století pojednou tápeme, hledáme nové jistoty, když ty staré nenávratně ztrácíme. A mění se i divadlo. Jeho hlavní funkce přetrvává, dál nás očisťuje smíchem, nebo v nás vyvolává bázeň a vede ke katarzi, na významu ovšem rychle nabývají další funkce.

Fascinující ukázkou divadla obdařeného mnoha funkcemi je unikátní mezinárodní projekt *The Walk*, tedy doslova *Chůze*. Má jedinou postavu: Malou Amal, která donedávna žila v uprchlickém táboře se svou matkou, ta se však jednoho dne vydala pro jídlo a už se nevrátila. Devítiletá Amal se vydala na osm tisíc kilometrů dlouhou strastiplnou cestu napříč Blízkým východem a Evropou za novým domovem ve svobodné zemi. V červenci vyrazila z Gaziantepu na turecko-syrské hranici. Prošla Tureckem, zastavila se na východním pobřeží Egejského moře, kde hledala v písku stopy těch, kteří odsud vypluli na moře, ale druhého břehu už nedosáhli. Prošla Řeckem, mnohokrát tam musela měnit trasu a dostala se i na titulní stránky novin, když proti ní v Athénách demonstrovali pravicoví extremisté, dokonce házeli kameny; kolem Meteory a tamějších pravoslavných klášterů zase muslimské holčičce zakázali místní politici z náboženských důvodů průchod. Přeplavila se do Itálie a ve Vatikánu ji vřele přijal papež František, potřásl si s ní před davy věřících dokonce rukou! Pokračovala na sever do Švýcarska, Německa, Nizozemska, Belgie až do Francie. Starosta města Calais protestoval proti její přítomnosti. Až se dostala zabalená na korbě nákladního auta do Anglie, viděla Londýn, prošla katedrálou svatého Pavla a Royal Opera House, a ve dnech, kdy vzniká

tento úvodník, se blíží k vysněnému cíli – do Manchesteru dorazí 3. listopadu.

Dlužím pointu předchozího odstavce: Amal (v arabštině naděje) je tři a půl metru vysoká loutka znázorňující dětského uprchlíka. Vyrobili ji tvůrci ze světoznámého souboru Handspring Puppet a animují ji loutkoherci, kteří sami byli, či stále jsou, uprchlíky. Příběh malé Amal má skutečný základ v příběhu osiřelé dívčinky z uprchlického tábora v Calais. Amal na své odyseji zakouší často totéž, co skuteční uprchlíci. Tisíce lidí po celé trase tohoto unikátního divadelního projektu se v její nadživotní přítomnosti musí zamýšlet nad svým postojem k uprchlíkům, k stovkám tisícům vysídlených rodin s dětmi, které byly nuceny opustit své domovy kvůli válečným konfliktům. Amal se vznášejí jako skutečná naděje nad hlavami davů, proplouvá uprchlickými tábory, účastní se workshopů s dětmi a hraje jim divadlo, vystupuje na tiskových konferencích, vybírá peníze na charitativní účely. Jménem tisíců vysídlených lidí, kteří jí cestou vycházejí

vstříc, nese jejich poselství: Nezapomeňte na nás. Divadelní loutka vypráví tisíce příběhů. Divadlo jako svědectví, divadlo jako memento, divadlo jako apel.

Stává se samozřejmostí, že divadlo vzdělává, sdružuje, začleňuje, komunitně pečuje. Vyvíjí nové technologické postupy, funguje na internetu i ve virtuální realitě. Spojuje jednotlivce i organizace z různých regionů a zemí. Stimuluje a podporuje začínající tvůrce. Publikuje, vystavuje, debatuje, manifestuje. Divadlo po celé dva tisíce let svého vývoje mělo silnou tendenci prorůstat do společnosti a spoluvytvářet ji. Jaký paradox zažíváme – uzavření divadel během pandemie sice utlumilo jejich reprodukční činnost, tedy reprízování nazkoušených inscenací pro živé publikum, prostor, který divadlu v kulturní sféře náležel, se ovšem nezmenšil.

DANIEL PŘIBYL

ředitel Městských divadel pražských

FOTO: ARCHIV GOOD CHANCE

Malá Amal na cestě – apelativní projekt *The Walk* londýnského divadla Good Chance

MODERNÍ DIVADLO Časopis Městských divadel pražských.

Šéfredaktorka Lenka Dombrovská (lenka.dombrovska@m-d-p.cz). Korektury Jana Křížová. Grafika Riana Kollarčík. Ředitel Daniel Přebyl. Umělecký šéf Michal Dočekal. Zřizovatel Magistrát hlavního města Prahy. Registrováno MK ČR pod číslem E 16755. Zdarma k dostání v divadlech ABC, Komedie a Rokoko, elektronická verze na www.mestskadivadlaprazska.cz. ISSN 2571-1423. Náklad 20 000 výtisků. Tisk: Mafra. Dvuměsíčník. Číslo 2, ročník 16. Datum uzávěrky 18. 10. 2021. Vychází 5. 11. 2021. Na titulní straně Lenka Vagnerová, foto Patrik Borek. Další číslo vychází 7. 1. 2022.

PARTNEŘI

bnt attorneys
in CEE

EuroAgentur
hotel
KOKO

ZŘIZOVATEL

PRA
HA
PRA
GUE
PRA
GA
PRA
G

Taneční freak show *Panoptikum* (choreografie a režie Lenka Vagnerová, premiéra 2019)

LENKA VAGNEROVÁ: TANEC VÁM NIC NEDARUJE

FOTO: MICHAL HANČOVSKÝ

Choreografka, režisérka a pedagožka **LENKA VAGNEROVÁ** (*1978) založila v roce 2012 soubor tanečního divadla Lenka Vagnerová & Company, který má rezidenci v divadle Komédie. V současné době má na repertoáru inscenace *Panoptikum*, *Amazonky*, *Lešanské jesličky*, *Gossip*, *Krajinou slz* a *Mah Hunt*. Spolupracovala s Národním divadlem či divadlem Minor a zahraničními scénami a soubory (například s německým Staatstheater Kassel, švédským Norrdans, anglickou Northern School of Contemporary Dance nebo italskou Accademia Nazionale di Danza). V zahraničí působí také jako pedagožka. Získala řadu českých i mezinárodních ocenění. Publicistka Nina Vangeli o ní kdysi prohlásila, že není jen Tanečnicí roku 2005, ale také „miss sympatie“, což platí stále, i když už není slečna.

CHOREOGRAFKA A REŽISÉRKA LENKA VAGNEROVÁ S HERCI A TANEČNÍKY PRÁVĚ ZKOUŠÍ TANEČNĚ HUDEBNÍ INSCENACI, TAKZVANOU TANGO OPERETU, MARÍA DE BUENOS AIRES, KTERÁ BUDE MÍT PREMIÉRU V PROSINCI V DIVADLE ABC. POVÍDALY JSME SI TEDY MIMOŘÁDNĚ O TANGU A TAKÉ O MICHAELU JACKSONOVI, IVANU ACHEROVI, TRÉNINKU, ODPOČINKU I PIVU.

Jste osobností z titulní strany. Jaká fotka vás nejlépe charakterizuje?

Asi by měla být pořízená v sále, během zkoušení. Možná náhodou, abych o tom ani nevěděla. Nechtěla bych se připravovat a pak se nějak stylizovat. Nemám vlastně ani moc portrétních fotek, ráda používám spíš snímky ze svých inscenací.

Na titulce máte portrét od Patrika Boreckého, který byl vyfocen ve zkušebně a na kterém jste choreografka rukou vašich tanečníků. Jak se udál váš přerod z tanečnice na choreografku? Nebo jste vždy byla tanečnice-choreografka?

Vždy jsem přemýšlela, proč to dělám, proč tancuji právě takto, kam konkrétní pohyby vedou. A postupně se to přelilo na druhou stranu. V tanci si ale musíte projít dřinou a řeholí, naučit se řemeslo, abyste pak mohli poznávat další cesty. Tanec vám nic nedaruje.

Hodně pracuji na své pedagogické metodě, chci, aby měla smysl pro tanečnický, kteří se věnují klasickému tanci, baletu, i pro tanečnický, kteří dělají moderní tanec. Pracuji s principy, jež tanečnickům pomáhají si uvědomit spojitosti. Nezajímá mě jen fyzická dřina, zajímá mě koordinace, aby interpret věděl, jak tělo používat logicky a efektivně.

Jako tanečnice už nevystupujete?

Ne, od té doby, co mám děti, tedy asi od pětařiceti. Respektive jsem nikdy vlastně neskončila, spíš jsem se k tancování už nedostala.

A kdyby byla příležitost, vrátila byste se na jeviště?

Spíš bych chtěla mít čas na sebe, abych zase mohla začít trénovat a dostat tělo do kondice. Pravidelně vyučuji, ale to není stejné, jako když se tanečník během zkoušení nebo tréninku soustředí pouze na sebe, přijímá a zpracovává informace, které dostane. Ale že bych chtěla hrát... Možná spíš z legrace.

Sníte o nějakém dalším posunu v kariéře?

Chci stále poznávat nové lidi, zkoušet nová témata, hledat, ale konkrétní sen nemám. I když jsem kdysi dávno jeden měla – toužila jsem vytvořit choreografii pro koncert Michaela Jacksona. Tak to se mi už nepodaří. Ale pracovat s nějakou velkou rockovou

FOTO: MICHAL HANČOVSKÝ

Poetická inscenace podle skladby Františka Hrubína – *Lešanské jesličky* (koncept a dramaturgie Vladimír Javorský, režie a choreografie Lenka Vagnerová, premiéra 2016)

FOTO: MICHAL HANČOVSKÝ

kapelou by mě bavilo. Není to tak dávno, co jsem byla v Berlíně na koncertu Depeche Mode, a byla to naprosto perfektní vizuální show. A v dětství jsem měla sen udělat choreografii pro krasobruslaře či gymnastky. Mají neskutečný potenciál, ale často je jejich „taneční“ projev prvoplánový.

Máte vůbec čas chodit do divadla a sledovat české taneční soubory? Jsou srovnatelné s evropskými?

Ted' moc ne, ale o projektech, které jsem kdy u nás viděla, se dá říci, že jsou na špičkové úrovni, o čemž svědčí i mnohá zahraniční ocenění. Co nám – českým tanečnickům – chybí, je kvalitní zázemí a finance. Hodně jsem tančila v zahraničí a vždycky jsem věděla, že se chci vrátit do Čech, i když to třeba nebude jednoduché. Ale měla jsem pocit, že třeba současnému tanci dokážu nějak pomoci, něco vybudovat, že zde, v Čechách, žije mnoho talentovaných tanečnicků. Pomalu se to snad daří zlepšovat.

Nyní pravidelně se svou company hrajete v divadle Komédie. Co vám tento prostor přináší a co bere?

Přináší nám další diváky. Ty, kteří by se asi báli přijít na tanec, protože má nějaké stigma abstraktnosti, ale já se snažím, aby byl srozumitelný. Samozřejmě kukátkový

prostor není ideální pro některá pohybová představení, s tím musíme při svícení počítat, ale myslím, že inscenace, které jsme do Komédie přinesli, si už na nový prostor zvykly...

Pozorujete, že se nějak proměňuje publikum tanečních inscenací?

Ano, na začátku existence našeho souboru na nás chodili zejména tanečníci, studenti, umělci různých oborů a přátelé, teď vidím i normální diváky, a dokonce i všech věkových kategorií.

Do tanečních inscenací obsazujete také činoherce. Co vám přináší?

Přináší mi toho spoustu. Lidé se často ptají, proč propojují tanec a činohru, ale podle mě nemůže existovat tanečník, který nechápe situaci, nemá herecké vlohy. A naopak – každé tělo je zajímavé a umí tancovat.

Podle čeho si herce, ne-tanečníky vybíráte?

Asi musím vidět, že mají přirozený taneční talent, smysl pro pohyb a rytmus. Umí tělo používat – tedy vytvořit ze sebe monstrum, běhat, padat. A že se nebojí tělo plně používat.

Co takové zapojení přináší vašim tanečnickům?

Myslím, že se vzájemně inspirují. Naše tanečníky nutím hodně herecky pracovat,

i když samozřejmě vyjádření skrze fyzickou akci bude stěžejní. V inscenacích zapojuji často také textovou stránku. Snažím se o propojování. Nemám ráda, když je poznat, kdo je kdo, jako například v muzikálu.

Co je pro vaše tanečníky charakteristické?

Musí být otevření, protože my opravdu dlouho hledáme, zkoušíme, objevujeme. Co se týká fyzického projevu, tak je pro mě důležitá určitá přirozenost, aby byli věrohodní ve svém vyjadřování.

Jak své inscenace označujete. Jsou pohybové, taneční, nebo se jedná o fyzické divadlo?

Nevím, do které škatulky správně patříme. Ale říkám, že se věnujeme tanečnímu divadlu. A rychle dodávám, že to neznamená jen tanec, naopak, že to je divadlo se vším.

Na inscenaci *María de Buenos Aires* spolupracujete s profesionálními tanečníky tanga Patricií Porákovou a Javierem Antarem. Proč?

Když jsem dostala nabídku režisovat tento titul, hned jsem řekla, že tango neumím a nechci ho imitovat, tedy že to bude *María de Buenos Aires* bez tanga. Ale pak jsme se pokoušeli rozklíčovat libreto uruguayského básníka Horacia Ferrera, které krásně

Mah Hunt – duet, jenž vypráví o lovcích a kořistech (koncept a režie Lenka Vagnerová, premiéra 2010)

FOTO: MICHAL HANČOVSKÝ

přeložil Vít Kazmar, a zjistili jsme, že spouště věcí nerozumíme. Pomyslela jsem si, že asi přece jen budu muset tangu více porozumět, a oslovila jsem kamarádku Patricii Porákovou, která dříve působila ve Farmě v jeskyni, a pak si vzala Argentince. Tango se věnuje léta a ještě zná divadlo, byla tedy ideální osobou. Scházely jsme se a ona mi vysvětlila mnoho věcí. Říkala, že když nejsem z „jejich světa“, tak tomu všemu ani rozumět nemohu. A to ani nemluví o lunfardu – slangu bývalých zločinců a chudiny, který je v libretu také používán.

Je vůbec toto dílo pro Čechy pochopitelné, je jeho látka přenosná?

Takové otázky jsem si kladla od začátku. My opravdu nemáme duchy, temné síly nežijí kolem nás, naše mentalita je naprosto odlišná. Takže se snažíme co nejlépe popsat postavy a stavět na srozumitelném příběhu dívky Marí, která pochází z předměstí a silně ji táhne tango, tedy město Buenos Aires (které se ne náhodou kdysi jmenovalo Puerto de Nuestra Señora Santa María del Buen Aire, Přístav naší Nejsvětější Panny Marie dobrého větru). A to město ji semele, v druhé půlce je už jen stín. A pak se znovuzrodí. Je to dost surreální.

Mají Češi dostatečnou vášeň pro tango?

Tango je o objetí. Tančíte s někým, koho vůbec neznáte, a prožijete s ním neuvěřitelně

intimní chvíli. Je to opravdu pro nás oříšek jak tanečně, tak sociálně. Všichni asi známe tango z tanečních soutěží a show, ale to nemá s argentinským tangem nic společného. To je o vnímání toho druhého. Je to droga. Lidé v Argentíně protančí noci a čas kolem nich plyne tak nějak jinak. Toho všeho jsem si byla vědoma. Pro naše tanečníky a herce jsem na začátek zkoušení nachystala kurz tanga, protože bylo jasné, že tím projít musíme, i kdybychom ho pak nepoužili. Poté jsme si řekli, že všichni naši účinkující ho umí a cítí moc dobře a že tam být prostě musí. A na to potřebuji Patricii a Javiera, kteří jsou světové špičky. Patricie také udělala obrovský výzkum a dramaturgii libreta, celé ho přeložila do našeho jazyka a objasnila množství odkazů. Velmi dlouho jsme si na začátku povídali a četli. Javier navíc hraje jednu z hlavních rolí, Duendeho.

Jak moc zůstane hudba Ástora Piazzolly a jak moc to bude hudba Ivana Achera?

Hudba je tvořena sedmnácti tracky, které jsou krásné, ale například nemají přechody, což je pro mě důležitý rozdíl mezi koncertním a scénickým tvarem. Navíc ta hudba vznikla v šedesátých letech minulého století. Myslím, že dialog Acher a Piazzolla bude skvělý, Ivan chce jít proti, chce používat hodně industriálních ruchů a zvuků. Já vždycky

říkám: „Ivánku, můžeš mi to rozbombit?“ A on přesně ví, co to znamená...

S Ivanem Acherem spolupracujete často. Co vás spojuje profesně a lidsky?

Hudba je pro mou tvorbu zásadní a s Ivanem si toho ani nemusíme moc říkat a rozumíme si. Máme stejný vkus. Jeho hudba má velmi silnou dramaturgii, a ta se dobře propojuje s mou taneční. Někdy můžete vidět, že taneční inscenaci doprovází songy, které nevznikly pro ni a jsou puštěny jen proto, aby něco hrálo. Nemám to ráda.

Dívala jste se na jiná divadelní zpracování Marí de Buenos Aires?

Ano, ve fázi, kdy jsem opravdu nevěděla, co si s tím počít, jsem se dívala. A často si říkala, že to snad ani není možné. Ani nevím, jestli můžu veřejně kritizovat jiné inscenace.

Můžete.

Například jedna německá inscenace byla silně expresivní a vůbec jsem nerozuměla tomu, co se na jevišti odehrává. A pak jsem viděla argentinskou a byla velice nevkusná a přemrštěná – nezapomněli na měsíček či baletní číslo a prostitutky tam byly fakt silně nalíčené ženy. Patricie se mi pak smála a říkala: „Ale Argentinci jsou kýčaři...“

FOTO: VIKTOR KRONBAUER

Taky si myslím, že jsou... Nebo lépe řečeno, nerozumíme jejich emocím a barvám. Každopádně – jak docílíte toho, aby tato inscenace nebyla přemrštěná?

O Ivanovi jsme již mluvili, pro mě je také důležitá například funkční scénografie. Musí být s námi od začátku, abychom pomoci ní něco provedli, abychom skrze ni něco ukázali... Aby žila, nebyla jen na ozdobu. Aby byla čitelná. Od začátku řešíme s kostýmní výtvarnicí Terezou Kopeckou, aby byly kostýmy nejen krásné, ale především funkční. Aby i ta kapsa na kalhotách měla svůj účel a my jej využili.

Necháte si tango ve svém repertoáru a životě?

V repertoáru ne, není to moje parketa a neumím pracovat s něčím, kde nemohu jít do hloubky. Ale ráda bych se ho někdy naučila, teď se jenom dívám.

Odkud k vám přichází témata inscenací? Jak vznikly například *Amazonky*, má oblíbená inscenace?

To jsem měla v šuplíku a hlavě opravdu dlouho. Na začátku mě fascinovalo to mytologické, ženy válečnice. Pak jsem se začala ptát, proč to dělají, a dostala jsem se do různých komunit, kde jsem třeba poznávala, že takové ženy mají nějaké

problémy z minulosti, průšvihy, které neumí řešit. A nakonec jsem měla pocit, že mám dost materiálů.

A jaké téma kolem vás lítá teď?

Ted' Maríá... Ale několikrát mě napadlo, že bych inscenovala něco jako detektivku, nebo spíš puzzles, kde by konec příběhu ukazoval, že ne vždy je všechno tak, jak to vidí hlavní postava.

Měla jste někdy chuť se na divadlo vykašlat?

To se samozřejmě děje každému, ale spíš mě semele nějaký špatný lidský přístup, neprofesionalita, lidé se velmi snadno vzdávají odpovědnosti. Nevím, zda je to generační, ale také mívám pocit, že jsme zamlada víc pracovali, možná i věděli. Jako tanečnice jsem si nikdy nekladla nějaké podmínky. Ted' se setkávám s tím, že mladí lidé jsou často netrpěliví, potřebují vše hned na zlatém podnose. Pokud si člověk to, co hledá, odmaká, pak si toho také váží.

Co se pro vás změnilo narozením dětí, kromě toho, že jste přestala tancovat?

Je to obrovská odpovědnost za někoho jiného. V okamžiku, kdy se vám narodí dítě, přestanete řešit sebe sama. Je to náročné, ale nejkrásnější. Dávají člověku obrovskou sílu.

Probouzí to v něm ochranné sklony, víc přemýšlí o některých tématech, asi víc bojuje za určité principy.

Máte čas odpočívat?

Nemám. Samozřejmě nemám vůbec čas pro sebe. Ale děti jsou můj relax, když si s nimi lehnu na koberec a hraje se, tak je to naplňující. Euforická ale může být i zkouška, když jsem už ve fázi, kdy víme, jak postupovat, když se něco opravdu povede.

Líčíte se ještě někdy?

No. Kdybych se jen nelíčila. Já někdy chodím ven mezi lidi v teplácích! Když chci vše stihnout, tak se mezi zkouškami nepřevlíkám. Před dětmi jsem ale byla večírkový typ, pořád jsem někam chodila, divadla, koncerty, party... Ted' mi to už ani nechybí, užila jsem si to ve správnou dobu.

Může vlastně tanečnice na večírcích pít?

Tanečnice pijí pivo, při tréninku se hodně potí, tak je pak třeba doplnit tekutiny. To jsem měla ráda, jít po tréninku na pivo. To byl rituál. Ale samozřejmě jinak moc alkohol pít nemohou, tělo by jim to hned vrátilo jako bumerang.

LENKA DOMBROVSKÁ

autorka je šéfredaktorka Moderního divadla

ŽIVOT JE TANGO

ÁSTOR PIAZZOLLA, HORACIO FERRER
MARÍA DE BUENOS AIRES

LIBRETO HORACIO FERRER
PŘEKLAD LIBRETA VÍT KAZMAR
VÝZKUM LIBRETA PATRICIE PORÁKOVÁ
REŽIE
A CHOREOGRAFIE LENKA VAGNEROVÁ
SCÉNA JAKUB KOPECKÝ
KOSTÝMY TEREZA KOPECKÁ
DRAMATURGIE KRISTINA ŽANTOVSKÁ
HUDBA A ARANŽMÁ IVAN ACHER
HUDEBNÍ NASTU-
DOVÁNÍ A PIANO JAN ALEŠ
ZVUKOVÝ DESIGN EVA HAMOUZOVÁ
SVĚTELNÝ DESIGN KAREL ŠIMEK
KOREPETITOR JIŘÍ JANOUCHE
KOREPETICE ARGEN-
TINSKÉ ŠPANĚLŠTINY PATRICIE PORÁKOVÁ
A JAVIER ANTAR
CHOREOGRAFIE
TANGA PATRICIE PORÁKOVÁ
A JAVIER ANTAR
ZPĚVÁK GUSTAVO ARIEL
COLMENAREJO
DUENDE JAVIER ANTAR
MARÍA KATEŘINA MARIE FIALOVÁ /
NINA HORÁKOVÁ
DALŠÍ ALEŠ BÍLÍK,
SÁRA AFFAŠOVÁ,
RENÁTA MATĚJČIKOVÁ,
KRYŠTOF KRHOVJÁK
TANEČNÍCI SOUBORU
LENKA VAGNEROVÁ
& COMPANY FANNY BARROUQUÉRE,
MONIKA ČÁSTKOVÁ,
MICHAELA KADLČÍKOVÁ,
PATRIK ČERMÁK, ADAM
SOJKA, ŠIMON KLUS
PREMIÉRA 29. 12. 2021 V DIVADLE ABC
REPRÍZA 30. 12. 2021 V DIVADLE ABC

VE ŠPANĚLŠTINĚ S ČESKÝMI TITULKY

**V ARGENTINĚ SI OBČAS NĚKDO NAHLAS
POVZDECHNE A ŘEKNE: „ŽIVOT JE
TANGO.“ MYSLÍ TÍM, ŽE ŽIVOT JE NĚCO
NEVYZPYTATELNÉHO, SENTIMENTÁLNÍHO,
VÁŠNIVÉHO A MELANCHOLICKÉHO,
SMUTNÉHO I TROCHU ROZVERNÉHO.
PROSTĚ TANGO.**

Tango totiž není jen tanec. Je to i hudba a poezie nebo, chcete-li, tančená poezie. Pro někoho životní styl, pro jiného kulturní dědictví Argentiny, či naopak jedno velké, nekonečné klíse. Ale nikomu v Argentině není tango jedno. Správně bychom ale neměli hovořit o tangu, nýbrž o gotanu, což je slovo, kterým se označuje v městském nářečí lunfardo rozšířeném v Buenos Aires. V lunfardu byla také napsána většina prvních tangových textů, ale postupně se od lunfarda upouštělo, jak tango začalo pronikat do rozhlasu a na filmová plátna. Lunfardu, podobně jako třeba brněnskému hantecu, totiž rozumějí převážně porteños, tedy obyvatelé Buenos Aires.

NEDOSTATEK ŽEN

Lunfardo, stejně jako tango, vznikalo v přístavech a chudinských čtvrtích města, které se v druhé polovině 19. století začalo plnit emigranty z Evropy. Bylo zrušeno otroctví a v zemi, více než třicetkrát větší než Česká republika, neměl najednou kdo pracovat. S industrializací a vznikem továren se do města začali stěhovat také obyvatelé pampy gauchos a tehdejší vlády, aby zvýšily počet obyvatel a pracovní síly, rozjely ohromnou kampaň a slibovaly lidem z Evropy půdu a bohatství nebo přinejmenším ubytování a práci po příjezdu zaoceánským parníkem. Během několika imigračních vln se pak do Argentiny přistěhovala pestrá směsice statisíců lidí především z chudých oblastí Španělska, jako byla Galicie, nebo z Itálie, Německa, Polska, Litvy, Čech, Moravy, Slovenska, Ruska či Francie. Nicméně, mnoho z nich nikdy žádného zázračného zbohatnutí nedosáhlo.

Naopak. Práce s přílivem mohutných imigračních vln (které tehdejší vlády nezvládaly dobře organizovat) ubývalo a přístavy i chudinské čtvrti se začaly plnit frustrovanými mladými muži. Ti dali veškeré úspory za lodní lístek, často zanechali doma rodiny či snoubenky a potloukali se bezprizorně městem, kde se zoufale nedostávalo nejen práce, ale i žen. Ty, které ve městě byly, držely jejich rodiny pod zámekem

a do nebezpečných ulic je nepouštěly. Počet mužů tehdy převyšoval počet žen stotisíckrát.

V přístavech a chudých čtvrtích žily také tisíce bývalých otroků a původního indiánského obyvatelstva. Setkávali se na místech, v nichž hráli a zpívali a kterým se říkalo tango. Emigranti začali tuto africkou hudbu poslouchat, přidávali k ní ale také to, co si každý přivezl ze staré vlasti. Německý nástroj bandoneon, Italogy housle, valčík a flamencové kroky, africký a indiánský rytmus a tklivé slovanské tóny. Začala vznikat hudební fúze, na kterou se také dalo tančit.

Jenže žen byl nedostatek, a tak muži tančili nejdříve s muži. Vznikl tím unikátní, mužský typ tance, ke kterému se ženy přidaly až postupně. Muži totiž nacvičovali tanec společně, protože chodili do nevěstinců, kde byl také nedostatek žen, a ty si své klienty vybíraly právě podle jejich tanečních dovedností. Původně se mužům tančícím tango říkalo „milongeros“, což bylo hanlivé označení těch, kteří vyhledávají služby prostitutek. První tangové texty byly nejprve spíš žertovné a měly gauchové a venkovské náměty, ale postupně se začalo zpívat především o stesku, melancholii, městském prostředí, vyhnanství.

Nejznámější tangový zpěvák Carlos Gardel už zpíval především o opouštění. O ženách, které svého milého, tzv. guapa, opouští pro někoho lépe situovaného. A jejich zklamaný amant tíhu odmítnutí neunes, vytahuje zbraň a svou milou raději zabije, než aby o ni přišel kvůli jinému muži. Od tohoto motivu je odvozená častá tangová figura „ženy, která padá“ – buď umírá, nebo ji milenec zachytí v jejím smrtelném pádu.

STARÁ GARDA

Příběh vzniku tanga, v němž se mísily všechny možné vlivy a estetiky, měl tedy veškeré atributy stát se něčím, čemu posléze podlehne celý svět. Zlatá éra tanga nastala ve dvacátých a čtyřicátých letech minulého století, po první světové válce. Argentina pohádkově zbohatla na dodávkách hovozího a dalších potravin do válkou postižené Evropy a s ekonomickým rozvojem se mohla také doširoka rozmáchnout tangová kultura. S tím byl spojen nástup rozhlasu a prvních nahrávacích společností. Tango přestalo být považováno za nebezpečný fenomén charakteristický pro spodinu, ale dostávalo se i do salonů vyšších vrstev. Synové bohatých, kteří jezdili studovat do Evropy, si tango

přibalili do kufrů, a tak se nový tanec dostal až do Paříže, a ta si pak prodělala horečku tangomanie. A co bylo moderní v Paříži, to pak za moderní uznal celý svět. Tango se začalo tančit doslova všude a zažívalo svůj zlatý věk, kterému se v Argentíně dodnes říká „stará garda“.

Nicméně, v padesátých a šedesátých letech se s nástupem vojenských diktatur tango a tančírna dostávají na černou listinu. Tehdejší mladá generace poslouchá a tančí mnohem častěji rokenrol či swing. A na hudbu „staré gardy“ se dívá jako na něco, co patřilo do vzpomínek rodičů nebo prarodičů.

Až v sedmdesátých letech minulého století začíná tango znova ožívat. K jeho popularitě nesmírně přispěla dvojice kultovních tanečnicků María Nieves Regová a Juan Carlos Copes. „*Tanec – to byla zábava chudých. Chudobou jsme páchli na sto honů a jediné, co jsme měli, bylo tango,*“ říká María Nieves v dokumentu *Naše poslední tango*. Oba se poznali v tančírně a stvořili společně jedinečný taneční styl. A když se pak již na vrcholu své kariéry spojili s hudebníkem Ástorem Piazzollou, který tango dostal na úroveň vážné hudby, zrodila se nová, celosvětová vlna zájmu o tango, o níž se dá říci, že trvá dodnes. Na generaci Piazzolly, Marie Nieves a Juana Carlose Copes navazuje mnoho hudebníků, tanečnicků i uměleckých uskupení, kteří do tradiční směsice vlivů přidávají elektronickou hudbu, filmové záběry nebo nové texty. *Gotan Project* například zhudebňuje texty Julia Cortázara z jeho kultovního románu *Nebe, peklo, ráj*.

TANEC VŠECH

Na tangu je totiž dodnes přitažlivá jeho základní premisa – a tou je improvizace. Tango je tanec, v němž není přesně dána podoba tanečních kroků ani jejich pořadí. Základní figura spočívá v tom, že někdo vede a druhý se nechává vést, ale v tomto tanci (odhlédneme-li od jeho sportovní formy, která vznikla v Anglii a s klasickým tangem nemá téměř nic společného) jde především o intimitu. O tzv. kulaté držení, kdy se oba taneční partneři naklání těsně k sobě (což bylo ve dvacátých letech považováno za vrchol obscénnosti) a tančí společně tanec vášně, protřelosti, nevinnosti, ale i hlubokého porozumění, něhy a především melancholie.

Někdo by mohl namítnout, že tangové příběhy připomínají jakousi zhudebňenou červenou knihovnu. V té ale chybí další neodmyslitelná ingredience správného tanga. Tou jsou hořkost a melancholie. Melancholie chudých vyděděnců, kteří přišli o své sny a potloukají se nocí v přístavu, kde propijí a protančí své mládí. Mají jen staré taneční boty a svá těla, kterými je možné vyjádřit všechno na světě. Přesně tohle ztělesňovalo taneční umění Marie Nieves Regové a Juana Carlose Copes, kteří byli sice i manželským a mileneckým párem, ale záhy se rozešli. Nicméně jejich společný tanec a láska k tangu vydržely skoro padesát let.

Tango se v Buenos Aires tančí dodnes, můžete se s ním setkat nejen v nočních tančírnách, klubech, kabaretech a kavárnách. Na široké třídy města se snáší listí platanů

a stovky tanečních tangových škol zdarma předvádí své umění, přičemž kolemjdoucí si mohou přímo v ulicích vyzkoušet zatancovat tango. Kapely často vyhrávají na pouličních bleších trzích nebo v ulicích doprovázejí slavnosti. Málokterá velká rodinná oslava se obejde bez toho, aby se na ní, ke konci radovánek, nepustilo tango „staré gardy“ a lidé se nedali pomalu do tance. Často spolu tančí i dvě ženy, většinou staré vdovy, nebo dva muži. Tango je totiž tanec všech, kteří prožívali život naplno. S vášní, ztrátami, pády a nostalgií. Je to tanec obyvatel kosmopolitního, zchudlého města, plného vzpomínek a elegantní dekadence. Města,

jež má lidské, hudební, literární i taneční fúze zakódované ve své DNA. Města, o jehož obyvatelích se říká, že jsou to Italové, co mluví španělsky, a myslí si, že jsou Francouzi. Města, v němž je nostalgie po starých časech životním stylem a kde je život vždycky a za všech okolností tango.

MARKÉTA PILÁTOVÁ

autorka je hispanistka, spisovatelka a publicistka

FOTO: MARIANA ELIANO

Kultovní taneční pár argentinského tanga
María Nieves Regová a Juan Carlos Copes

Patricie Poráková a Javier Antar v hudebně taneční inscenaci *Misterio del Angel*

FOTO: PAVEL OVŠÍK

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JE VROUCÍ OBJETÍ

PATRICIE PORÁKOVÁ A JAVIER ANTAR JSOU TANGUEROS, PROFESIONÁLNÍ TANEČNÍCI A UČITELÉ TANGA. DÍKY TANGU SE SEZNÁMILI A TANGO VE SVÉ PRAŽSKÉ TANEČNÍ ŠKOLE TANGONEXION TAKÉ VYUČUJÍ. STUDENTY ODVÁŽEJÍ I DO BUENOS AIRES, ABY VĚDĚLI, ZAČ JE TOHO LOKET. PO ARGENTINĚ SE JIM STÝSKÁ, ALE JAVIER JE RÁD, ŽE TAM NEŽIJE. JE TAM MOC ROZPTÝLENÍ, MOC LEGRACE. V PRAZE MAJÍ VÍC ČASU NA PRÁCI.

Jak jste se dostali k tangu?

Javier Antar: Pocházím ze severozápadní Patagonie, blízko hranic s Chile. V mé rodině byl každý psychoanalytikem. Já byl normální kluk a viděl jsem docela jasně, jak by můj život vypadal. Potřeboval jsem něco riskantnějšího. Nějaký čas jsem měnil zaměstnání a pak jsem náhodou někde tancoval tango a od prvního

okamžiku se mi to zalíbilo. Ale pro Argentinec je nemyslitelné, že by si mohl vydělávat na živobytí tancováním, je to jenom zábava. Pak jsme s dívkou, se kterou jsem chodil, dostali pozvání tancovat ve Spojených státech a v Evropě. Ve čtyřicetiletých letech jsem strávil dva měsíce na cestách, vlastně už na turné, a pomalu neutratil ani korunu. Tancovali jsme, učili a mě to trklo: Haló, Javiere, tohle bys měl dělat! Když jsem přijel zpátky a vrátil se na univerzitu, okamžitě jsem věděl, že tam nepatřím. Skončil jsem a začal tančit. Od té doby jsem s tangu objel téměř celý svět.

A jak se stane českému děvčeti z Karlových Varů, že propadne tangu?

Patricie Poráková: Od malička jsem tancovala. Věnovala jsem se také divadlu s Hanou Frankovou a zpívala. Po střední jsem odjela stopem do Španělska a rok

a půl jsem pracovala na poli, sbírala jsem olivy a pomeranče a naučila se pěkně lidově španělsky. Na Ibiza jsem propadla afro a flamencu, a tak jsem odjela do Barcelony. Studovala jsem u Jacquesa Le Cocka a pokračovala ve flamencu, afro, butó, contemporary, contact-improv, flying-theatre... Můj tehdejší přítel, Argentinec, nám jednou zaplatil kurz tanga. Hrozně jsem se bránila, nechtěla jsem tancovat v páru. Ale vzápětí jsem tomu úplně propadla. Vrátila jsem se do Prahy, kde jsem dostala nabídku od Viliama Dočolomanského z Farmy v jeskyni a pracovala jsem s nimi asi osm let. Po celou dobu jsem stále tango studovala, tančila a vyučovala. A na tango festivalu v Praze v roce 2010 jsme se potkali s Javierem. První tanec byl naprostá katastrofa! Naštěstí při druhém se to zlomilo a já jsem zůstala naprosto očiřovaná. Od té doby tango začalo

převládat, prodala jsem byt v Karlových Varech a částečně se přesunula do Argentiny, abych se ho naučila a nasákla jím skrz naskrz.

Čím vás Javier dostal?

PP: Musela jsem se přizpůsobit jiné kvalitě tance, naprosto subtilnímu napojení a komunikaci. S tím jsem do té doby neměla zkušenost, myslím s tak kvalitním tanečníkem. Byla jsem fascinovaná silou jemnosti a intenzitou propojení.

V čem je tango specifické?

PP: V začátcích byl tanec velmi jednoduchý. Prostý a zásadní byl dotek, cítit kůži a hřejivost, teplo druhého člověka.

JA: Při tangu kontakt pořád vychází z objetí. V tom je speciální.

PP: Ještě přesněji z vroucného objetí. Nesmí v tom být napětí, to pak ovlivňuje pohyb celého těla. Musíte se do druhého propadnout se vším všudy, jak do polštáře. Je potřeba upřímnosti, otevřenosti, odvahy.

JA: Ano, není to taneční pozice, ale vroucnost objetí, ve kterém se cítíš „jako doma“, ať už v páru vedeš, nebo následuješ. Objekt nemůžeš falšovat, a když ho zfalšuješ, poznám to.

I když tančíte s někým úplně neznámým?

PP: Říkáme tomu rozplynout se jeden v druhém. Stanete se jedním tělem s dvěma srdci a čtyřma nohama. Psychologickým jádrem tanga jsou jistota, sebevědomí a současně pokora. Abychom mohli naslouchat a komunikovat. Tango je fyzický rozhovor.

Pocity, které jdou dost proti sobě. V čem sebevědomí a v čem pokora?

PP: Myslíte? Tango je setkání. Sebevědomí nám dá jasnost a zřetelnost pohybu a pokora upřímné uvědomění si sebe sama, svého místa, své situace, své emoční náloze. A ještě je potřeba odvahy. Ve chvíli, kdy jdeme tancovat a noříme se do objetí s druhým, dáváme všanc vše, co v tu chvíli máme, čím v tu chvíli jsme. Říká se také, že tango je romance na tři minuty. A jméno vašeho partnera se třeba nikdy nedozvíte.

Není přece jenom tango v našich zeměpisných šířkách trochu rozpačité?

JA: Je něco jiného, co ty vidíš zvenku, a úplně jiné může být to, co cítí ti dva ve společném objetí. Říkám svým studentům: Jestli chceš, abys byl žádaným tanečníkem, nestarej se o to, jak vypadají tvoje kroky, je jedno, jestli jsi elegantní. Ale žena, se kterou tancuješ, se s tebou musí cítit dobře. Prostě se osprchuj a chovej se pěkně.

PP: Sprcha je moc důležitá. (smích)

JA: To, co si myslí ti druzí, na to se vykašli. V tom je vlastně ten trik.

PP: Není důležitá vizuální atraktivnost, ale to, jak partnera obejmete, jak se vzájemně dokážete nacistit. Jak si to spolu dokážete užít, forma je druhořadá. Je důležité, že do toho jdete prostě se vším všudy! Velmi ráda sleduji argentinské tango tanečnice, když vyráží na parket, když jdou dělat show. Říká se tomu: „Va a la guerra.“ („Jde do války.“) Ten samý výraz se používá i pro sex. Celý rituál kolem

je velká legrace. Ženy po sobě vzájemně pokřikují: „Jaká samice, jaká kobyla, myslí tím nadřazená...“ Nebo: „Bohyně!“ A tak podobně.

Existuje víc druhů, stylů tanga?

JA: Můj učitel říkal, že jsou jenom dva druhy tanga. Dobré a špatné. Tango není pro každého, ale tancovat ho může každý. Ať tančím tak, nebo tak, vždycky jsem to já a tančím ze sebe a za sebe.

PP: Tango nemá žádnou instituci, která by mohla potvrdit nebo vyvrátit různé domněnky. Tango nikdo nevymyslel, vytvořilo „samo sebe“ z politické a sociálně-kulturní situace.

JA: V Argentině nebylo žádné hnutí, v ničím. Jediným hnutím bylo přežít a taková byla i hudba. Existuje shoda, že tango vzniklo v letech 1875–1880. Jeden z prvních „skladatelů“ takzvaného tanga byl Villoldo. Zpíval písničky, které byly velmi jednoduché, o nic neusiloval, jen hrál na kytaru a zpíval o tom, co viděl a zažil na ulici.

Tango není rozverný a bujarý tanec. Tango je melancholické, smutné. Proč?

JA: V Argentině bylo v době, kdy vznikalo, obrovské množství emigrantů z Evropy, kterým se stýskalo po domově. Většina z nich šla do Argentiny, protože tam viděli příslib lepšího života. Všechno opustili, ale úspěch a štěstí nenašli. Většinu tangové hudby napsali hudebníci, jejichž rodiče, nebo oni sami, přišli z Evropy.

PP: A smutek pramenil z toho, že si uvědomovali, že se nikdy nevrátí. V tangu je „saudade“, to je slovo z brazilské portugalštiny a těžko se překládá, ale znamená „tesknou touhu po tom, co je zpět nedosažitelné“. V čase i v prostoru...

Co je v té hudbě španělského, co přijali „evropští imigranti“ jako dědictví conquistadorů?

JA: Španělé měli zásadní vliv, všichni se celá staletí dívali pořád směrem ke Španělsku. Argentina předtím, než se stala Argentinou, byla provincií a její kultura pořád vzhlíží k Evropě, k bohatší a silnější autoritě jako k nějaké otcovské silné figuře. Myslím si, že to trvá dodnes. Pamatuji si slova mého učitele z univerzity, který řekl, že dokud my Argentinci neuvěříme tomu, že jsme Argentinci, a budeme pořád hledět někam ven a hledat tam řešení, budeme mít problémy. Musíme si pomoci sami.

O čem je podle vás příběh *Marí de Buenos Aires* od Ástora Piazzolly? Učíte herce a tanečnický tancovat tango, Patricie zkoumala skryté významy libreta, kterému není snadné porozumět, Javier bude hrát Duendeho, zásadní postavu „tango operety“ Horacia Ferrera.

PP: Jedna z nejužasnějších věcí, které nám paradoxně přihrála pandemie a kvůli které jsme uvázli v Praze, bylo potkat Lenku Vagnerovou a její company. Lenka mi jedné červnové noci napsala, jestli nejsem náhodou v Praze a nemohla bych jim dát workshop tanga, přičemž mi pověděla o *Marí de Buenos Aires*. Věděla jsem, oč jde, i když teď vím, že jen zdánlivě. Čím více se do toho

nořím, zjišťuju, že jsem neměla ani potuchu o komplexnosti tohoto díla. Piazzolla je geniální skladatel a bandoneonista, svým dílem posunul tango hudbu daleko za své obzory a proslavil ji po celém světě.

Krásný, básnický překlad pro divadlo udělal Vít Kazmar, ale když jsme si o něm povídali, naráželi jsme na spoustu tajemností a nepochopitelností.

PP: Právě! Ano, Vít to udělal skvěle. Když jsem dostala do ruky libreto Horacia Ferrera, kterého mám strašně ráda, hned mi bylo jasné, že mám v ruce „delirium“, které bude třeba rozluštit. Ferrer je známý tím, jak se vyžívá v tvoření nových slov, trhá je, otáčí, kroutí a spojuje. A nemůže se nabažít lunfardem! Libreto je jím prodchnuté. Věděla jsem také, že tohle sama nerozlousknu. Konzultovala jsem proto se znalcem v oboru divadla, historie, tanga a jazyků Albertem Monterem a dalšími kolegy z taneční komunity z Buenos Aires, kteří se zabývají historií.

Začněme tím, co je lunfardo?

PP: Lunfardo není španělština a není to ani argentinská španělština. Je to slang, který vznikl na přelomu 19. a 20. století mezi vězni jako tajný dorozumívací prostředek. Poté se rozšířil mezi spodinu a od té doby přežil hlavně díky tangu. V tango písničkách a komunitě se používají některé výrazy velmi běžně a některé je třeba vypátrat. Člověk, který nežije uvnitř tango světa, mu těžko může rozumět.

Takže o čem je příběh *Marí*?

PP: To by asi vydalo na samostatný rozhovor. Ve zkratce... Příběh města Buenos Aires symbolicky vtělený do příběhu dívky z předměstí, která se fatálně zamiluje do tanga, to ji vzápětí zničí a uvrhne do podsvětí Ferrerovy myslí. Jeho slova dobarvila Piazzollův hudební vesmír toužící po uznání od Buenos Aires, kterého se mu nedostalo. V tom příběhu každá postava touží po něčem, co nemůže mít. Jako tango, které nikdo nevymyslel a nikdo je nemůže vlastnit. Když už si myslíte, že to máte, je to jen sebeklam, je to pryč... Jsem vděčná, že na tom můžu pracovat právě s Lenkou a s její nezkroutnou imaginací propojující tango a fyzické divadlo.

JA: Pro mě je *María de Buenos Aires* symbolický příběh vyprávěný prostřednictvím ženy, která žije ve fatálním podsvětí, v minulosti Buenos Aires. A moc mě těší učit tango jiné umělce, obzvláště v kontextu pevně daného příběhu, to je ohromně zajímavé.

Je pro vás těžké naučit se mluvenou roli Duendeho?

JA: Je to náročné, ale zároveň mi to dává určitou svobodu. Postava Duendeho vysvětluje fantastickou, symbolickou povahu hry a na druhou stranu – když se v Buenos Aires mluví o magické atmosféře na koncertě, výraz: „bylo to duende“, je velmi běžný. Myslím se tím, že to má duchovní rozměr.

KRISTINA ŽANTOVSKÁ

autorka je dramaturgyně Městských divadel pražských

HUMANISTA A BARBAR

KURT VONNEGUT

**„MOJE POHNUTKY JSOU POLITICKÉ
A SOUHLASÍM SE STALINEM, HITLEREM
A MUSSOLINIM V TOM, ŽE SPISOVATEL BY
MĚL SLOUŽIT SPOLEČNOSTI... ODCHYTIT
LIDI DŘÍV, NEŽ SE Z NICH STANOU
GENERÁLOVÉ, SENÁTOŘI A PREZIDENTI,
A OTRÁVIT JIM MYSL LIDSKOSTÍ.“**

Tak se o svém uměleckém cíli v rozhovorech obvykle vyjadřoval Američan Kurt Vonnegut (1922–2007), autor, který za svou kariéru táhnoucí se přes půl století napsal čtrnáct románů, tři povídkové sbírky, pět her a pět svazků literatury faktu. Autor, jenž si za druhé světové války, kdy sloužil v armádě, uvědomil nebezpečí moderních technologií a vědy, a když poté pracoval v reklamě a propagaci, pochopil, jak lehké je ovlivnit životní styl milionů. Ironicky se strefoval jak do pokrytectví bílé střední třídy, tak do zničujícího vlivu televize, a plakáty s jeho fotografií visely v šedesátých letech za oceánem snad ve všech studentských kolejích. Pro mládež se tehdy stal hrdinou, jehož knihy patřily mezi bestsellery i v dalších třech desetiletích, a slyšet ho bylo i na prahu nového milénia.

Ve své tvorbě využíval projevy i produkty masové kultury způsobem, který je akceptoval i zesměšňoval zároveň, a často se uchýloval ke karikatuře a černému, šibeničnímu humoru. Rytmus jeho textů se opírá o řečnické otázky a krátké odpovědi, originální vulgarismy, pravopisné novotvary a příznačné refrény jako „cililink“ nebo „silný tabák“, a jak se sám vyjádřil v článku nazvaném *Jak psát stylově* (*How to Write With Style*) z roku 1981, vlastnímu psaní věřil nejvíce, když se vyjadřoval jako člověk z Indianapolisu, kým ostatně taky byl. Když se rozhlížel kolem sebe, byl nevyhnutelně zklamaný, ale nebyl cynik:

spíše byl nenásilně moralizující humanista, který věřil, že nás mohou zachránit laskavost a obyčejná slušnost.

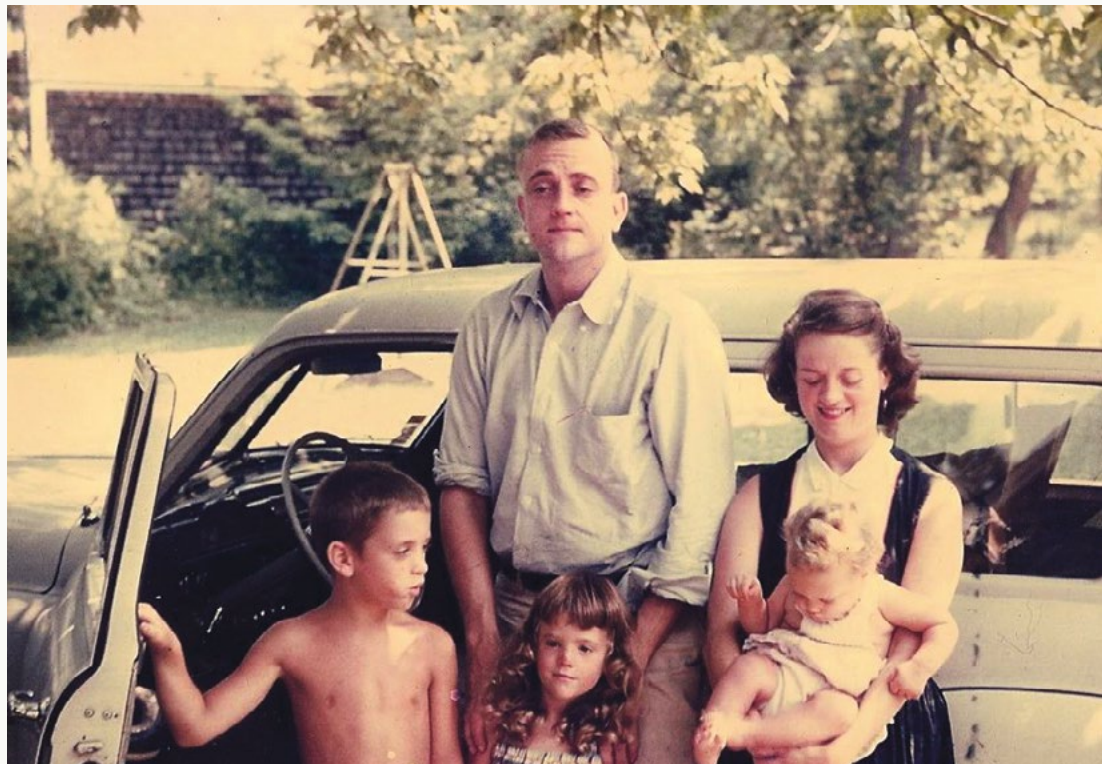
Kurt Vonnegut náleží – namátkou spolu s Arthurem Millerem nebo Josephem Hellerem – k velké generaci amerických spisovatelů, jejichž vírou v americký sen a výtobytky tzv. západní civilizace výrazně otřásla velká hospodářská krize třicátých let 20. století. A jelikož se v jeho dílech navíc ozývaly silné pacifistické tóny, vycházet mohla též v socialistickém Československu. Kultovním autorem, jehož některé hlášky doslova zlidověly, se tedy brzy stal i u nás, a to hlavně zásluhou svého tehdejšího dvorního překladatele Jaroslava Kořána (po něm se tohoto nelehkého úkolu pro dnes již zaniklé plzeňské nakladatelství Mustang ujal David Hájek a po něm převážně pro pražské Argo Jan Jiráček, Miroslav Jindra, Zdeněk Beran, Matěj Turek, Richard Podaný, Ladislav Šenkyřík, Pavla Horáková a Jiří Popel). Ale taky proto, že sám Vonnegut originálně navazoval na to nejlepší z angloamerické literární tradice: nikoli na sofistikovanost, nýbrž na tzv. selský rozum představovaný Markem Twainem, ne na bezbřehý optimismus, ale na zdravou skepsi prolínající se prózou Ambrose Bierce a George Orwella, na sřiravou satiru Jonathana Swifta či mistrně napodobenou perspektivu naivního dítěte, jak ji známe z deníků transcendentalisty Henryho Davida Thoreaua.

K. VOLNOMYŠLENKÁŘ

Jeho cesta ke slávě přitom vůbec nebyla přímočarou. Dětství strávil jako nejmladší ze tří sourozenců v Indianapolisu coby potomek německých přistěhovalců, kteří do USA přesídlili v polovině 19. století, a v poměrně mo-

FOTO: AUTOR NEZNAMÝ

Kurt Vonnegut s ženou Jane a dětmi v roce 1955

KURT VONNEGUT, JÚLIA RÁZUSOVÁ
GALAPÁGY

REŽIE JÚLIA RÁZUSOVÁ
SCÉNA A KOSTÝMY MARKÉTA PLACHÁ
HUDBA JONATAN PASTIRČÁK
DRAMATURGIE JÁN ŠIMKO,
LENKA DOMBROVSKÁ
LIGHT DESIGN JAN HUGO HEJZLAR
OBSAZENÍ KARIN BÍLÍKOVÁ,
VIKTOR DVOŘÁK,
JAKUB GOTTWALD,
GABRIELA MÍČOVÁ,
JIŘÍ ŠTRÉBL,
TOMÁŠ WEISSER
PREMIÉRA 10. 12. 2021 V DIVADLE
KOMEDIE
REPRÍZY 13. 12. A 29. 12. 2021
V DIVADLE KOMEDIE

vité rodině: otec i matka, kteří zaměstnávali černošskou kuchařku a pomocnici v domácnosti, ještě mluvili plynule německy, po první světové válce se však německé kultury vzdali. Malému Kurtovi běžně říkali pouze iniciálou K. a on sám si pak, aby se odlišil od otce Kurta, ke svému příjmení přidal Jr. Po krachu na newyorské burze roku 1929 se matčino jmění po předcích rozplynulo tak, že byla nucena prodat i zděděný porcelán, a Vonnegut Sr. přišel jako architekt o zakázky.

Jako student Jr. nijak zvlášť nevynikal: snad jen tím, že si pod vlivem starších rodinných příslušníků zvolil na univerzitě biochemii coby tzv. praktický obor a z vlastní iniciativy aktivně přispíval do školních časopisů. V lednu 1943 se dal k armádě, v bojích byl v Evropě zajat a vězněn v Drážďanech, kde přežil spojenecké bombardování. Po návratu do USA se oženil se svou láskou ze střední, s níž měl tři děti, a další tři adoptoval poté, co mu zemřeli v rozpětí několika dnů sestra i švagr. Měl se tedy co ohánět: ve dne studoval na Chicagské univerzitě antropologii a pro místní noviny reportoval o dopravních nehodách a o vraždách, zatímco po nocích začal psát krátké povídky. Magisterskou práci však neobhájil; titul získal až roku 1971, kdy univerzita místo ní přijala román *Kolíbka (Cat's Cradle)* z roku 1963. A když ho znechtivilo jistěže za nemalé peníze podporovat filozofii firmy General Electric, že „ten nejdůležitější výrobek je pokrok“, přestěhoval se na Cape Cod, kde se živil vyučováním angličtiny. Přičemž opravdový průlom nepřišel ve chvíli, kdy se roku 1952 objevil jeho románový debut *Mechanické piano (Player Piano)*, třebaže ho recenze v prestižním listu *New York Times* pochvalně srovnávala se slavným románem Brita Aldouse Huxleyho *Konec civilizace (The Brave New World)*, ale až o třináct let později.

Roku 1965 totiž Kurt Vonnegut přijal místo instruktora v proslulé spisovatelské dílně tvůrčího psaní při Iowské univerzitě a v otřáskaném volkswagenu vyrazil na Středozápad. A byla to pro něj v době, kdy byl finančně i umělecky na dně, neměl nic v tisku a závisela na něm hromada dětí, záchrana. Dostal se do motivujícího prostředí, kde jedním z jeho studentů byl i John Irving, a získal stipendium Guggenheimovy nadace, které mu umožnilo procestovat východní Evropu včetně Drážďan. Jeho dlouho odkládaný nápad na satiru a velký americký román, kde by zúročil hodiny, kdy se s ostatními vězni a šesti strážnými ukrýval během spojeneckého náletu v ohromné ledniče v podzemním betonovém bunkru, a dny poté, během nichž musel odklízet trosky včetně spálených těl, tak konečně dostal pevnější tvar. Vždyť jak se sám později vyjádřil, o něčem tak nelogickém jako hrůzná smrt tisíců civilistů ve městě plném uměleckých pokladů, v důsledku čehož se navíc protinacistické armády nepohnuly ani o milimetr a ani jeden člověk se nedostal z nacistických koncentračních táborů ani o mikrosekundu dřív, nešlo přece psát konvenčně.

Když pak *Jatka č. 5 (Slaughterhouse-Five)* roku 1969 vyšla, způsobila senzaci – mimo jiné i proto, že v době stále zuřící války ve

Vietnamu nerezonovala jen mezi alternativně laděnými jedinci a komunitami. Hojně se prodávala nejen v paperbackových vydáních, přičemž se rázem vyšvihla mezi bestsellery a autorovi se vůbec poprvé dostalo pozornosti a uznání i u kritiky, která si ho už napříště nemohla dovolit ignorovat. Z Vonneguta se tak kromě spisovatele stala i významná veřejná osobnost, což byla role, kterou si sice nijak zvlášť nepřál, ale vždy se jí zhostil se vsí parádou: at' už vystupoval na promocích, na zahájení akademického roku, nebo třeba při netradičních kázáních v newyorském kostele svatého Klementa.

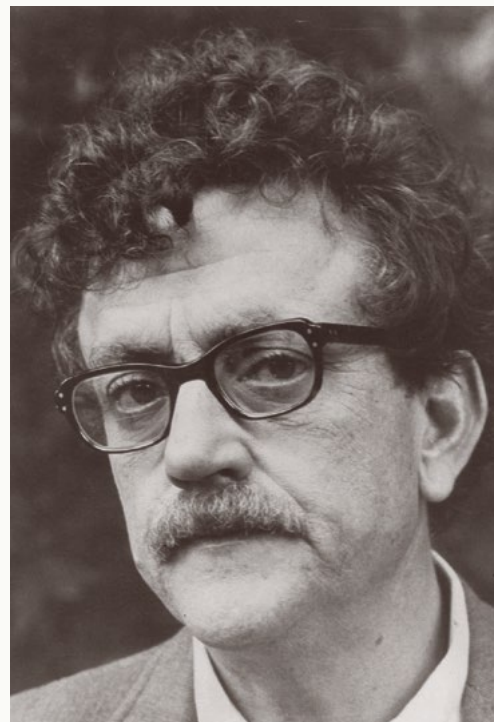
JISTÁ AMERICKÁ RECENZENTKA NAZVALA PO PŘEČTENÍ GALAPÁG KURTA VONNEGUTA POSTMODERNÍM MARKEM TWAINEM PRAVDĚPODOBŇ I PROTO, ŽE V JEHO VERZI NA STAROZÁKONNÍ PŘÍBĚH O NOEMOVĚ ARŠE SE NEVYSKYTUJÍ ŽIVOČIŠNÉ DRUHY, NÝBRŽ POPKULTURNÍ PŘÍZNÍ ZAHROVANÉ CELEBRITY.

Oproti své první manželce, s níž se rozvedl poté, co se přiklonila k hodně ortodoxně pojímanému křesťanství, byl totiž sice volnomyšlenkář a téměř až ateista, ale zároveň měl svou víru. Víru v rodinnou soudržnost a lidskou vzájemnost, kterou sám nepřestával dokazovat ani poté, co si roku 1979, kdy už natrvalo přesídlil do metropole, konkrétně přímo do jejího středu na Manhattan, vzal za manželku vynikající fotografku Jill Krementzovou, s níž hned po sňatku adoptoval malou holčičku. Nebo i na sklonku života, kdy ještě pořád neváhal, vyžadovala-li si to situace, osobní přítomností podpořit avantgardní divadelní festival v bohémské čtvrti Lower East Side.

Na ikonických vyobrazeních má Kurt Vonnegut vždy elegantní knírek, lehce zkřivený úsměv a v ruce cigaretu. Jak sám

FOTO: WNET-TV

Kurt Vonnegut v únoru 1972

v nadsázce opakovaně podotýkal, kouřil cigarety Pall Mall bez filtru – a jelikož byl ještě v třiaosmdesáti naživu, hodlal žalovat výrobce, že mu nedopřál dřívější smrt. A stejně vtípně se vracel i k vlastnímu pokusu o sebevraždu, kdy se roku 1984 v návalu těžkých depresí pokusil zabít kombinací prášků a alkoholu. Na rozdíl od své matky, která opravdu spáchala roku 1944 sebevraždu a také se pokoušela psát, však dokázal psát výborně až do poslední chvíle, což skvěle ilustruje svazek *Muž bez vlasti (A Man Without a Country)* z roku 2005, jehož se v řádu týdnů prodalo v USA 250 000 výtisků. Je to sžíravý útok na Bushovu administrativu a její válečné tažení v Iráku, které mu svými pomýlenými cíli a absurditou patrně nikoli náhodou připomínalo jak Drážďany, tak Hirošimu (a zdá se, že čas ukazuje, že plným právem). Uměl ale také psaní zabalit se ctí, o čemž zase svědčí jeho komentář pro časopis *Rolling Stone* poté, co roku 2006 oznámil, že svůj dlouho očekávaný román *Kdyby dnes žil Bůh (If God Were Alive Today)* prostě nedokončí: „Vzdal jsem to... zkrátka nebude.... Armáda si mě u sebe nechávala proto, že jsem uměl psát na stroji, takže jsem zaznamenával dodávky zboží a podobné věci. Měl jsem z toho následující pocit: Prosím, už jsem udělal všecko, co se po mně chtělo. Můžu jít domů? A zrovna tak se cítím i teď. Psal jsem knihy a napsal jsem jich hodně. Prosím, už jsem udělal všecko, co se po mně jen chtělo. Můžu jít domů?“

SVÉRÁZNÝ SPISOVATEL K. V.

Do světa písemnictví vstoupil Vonnegut povídkami, které publikoval v tehdy masově čtených časopisech jako *Esquire*, *McCall's* nebo *Ladies Home Journal* – a záhy se přidal k poválečným mistrům krátké prózy, jakými za oceánem byli Bernard Malamud, John Cheever či Irwin Shaw. Opíral se v nich

o přirozenou hovorovou řeč, běžný jazyk středních vrstev plný konkrétních slov a všedních idiomů, a zároveň se řídil radou, kterou v lowě dával všem spisovatelským adeptům, co mu kdy prošli pod rukama: „*Nikdy nezařazujte větu, která nepřináší buďto nějaký postřeh o některé z postav, nebo posun v ději.*“

Výsledkem byly jak krátké prózy odkrývající dilemata tzv. normálních občanů ve věku konzumu a uniformity a napadající mýtus ideálního předměstí nebo městečka, kde se všichni znají a nikdy se nic neděje, tak povídky zřetelně společensky výrazně angažované, poukazující na rasovou nerovnost, ohromné majetkové rozdíly, úřednickou rutinu, sílící roli financí, narůstající propast mezi generacemi či doutnající nespokojenost a vztek žen uvězněných v úloze manželky, matky a hospodyňky. Také ovšem tituly vracející se k druhé světové válce a líčící

nekonečnou hloupost válečné mašinerie, prorůstání vojenskoprůmyslového komplexu s politickými a obecně mocenskými zájmy či črtající problémy navrátilých se veteránů s nediodagnostikovaným (a tudíž neléčeným) posttraumatickým syndromem. A v neposlední řadě kousky pracující s prvky žánru sci-fi, které rozvinul a kultivoval v rozsáhlejších prózách jako *Sirény z Titanu (The Sirens of Titan)*, *Snídaně šampionů (Breakfast of Champions)* nebo *Časotřesení (Timequake)*.

Jak autorovi skalní fanoušci dobře vědí, principy žánru zároveň podřýval i překonával už jen tím, že vyprávět nechával své alter ego, fiktivního dvojníka Kilgora Trouta, který coby neúspěšný spisovatel komentoval samu podstatu vědecko-fantastické metody. Kilgore Trout se přitom – podobně jako jeho největší fanoušek Eliot Rosewater,

kterého známe hlavně z románu *Žehnej vám Pánbůh, pane Rosewatere (God Bless You, Mr. Rosewater)* z roku 1965 – vynořuje hned v několika Vonnegutových dílech, a jako narativní prostředek je tak srovnatelný třeba i s formálními experimenty spisovatelova současníka Normana Mailera.

Vonnegutovo dílo lze ovšem zároveň klasifikovat jako postmoderní v tom slova smyslu, že obdobně jako tvorba Thomase Pynchona či Donalda Barthelma smazává ostrohu dělicí čáru mezi literaturou vážnou a pokleslou. Bez jakéhokoli respektu ke konvencím či historii literatury se opírá tu o grotesku, onde zas o surrealismus, k čemuž se ostatně Vonnegut v často citovaném rozhovoru pro prestižní literární periodikum *The Paris Review* vyjádřil následovně: „*Domnívám se, že je nesmírně osvěžující, má-li literární tvůrce na mysli i něco jiného než jen dosavadní dějiny písemnictví. Literatura by neměla zahučet ve vlastní prdeli, abych tak řekl.*“

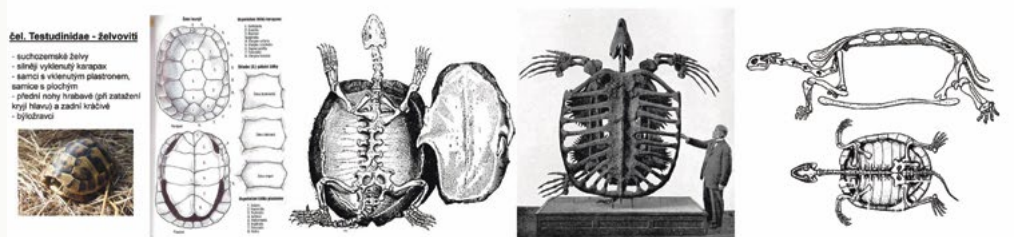
Asi tedy není divu, že jeho legendární a dnes i kanonický román *Jatka č. 5* svého času čelil, třebaže se zaobírá vážnými tématy jako osud, determinismus a svobodná vůle, právě v důsledku onoho svérázného využití v zásadě komických prostředků nařčením z obscenosti. Neúprosné oko cenzora bdějícího nad kvalitou poskytovaného vzdělání bylo uchopením příhody vizionáře Billyho Pilgrima cestujícího časem na několika amerických školách vyvedeno z míry natolik, až seznalo, že výtisky románu je nutno nejen zakázat, ale taky spálit. K čemuž Vonnegut ve vzpomínkové knize *Květná neděle (Palm Sunday)* opatřené podtitulem autobiografická koláž z roku 1981 dodal pouze to, že jako jediný na celém světě profitoval z bombardování Drážďan pouze on, neboť díky románu *Jatka č. 5* vydělal dva až tři dolary na každém zabitém člověku.

ČESKÝ ODKAZ

Programově provokující a antiintelektuální byl ostatně Vonnegut ve všech svých esejistických textech. Jak připomíná kupříkladu v přednášce *Osudy horší než smrt (Fates Worse than Death)* – což je mimočodem název operující s hyperbolou i paradoxem, protože podle něj žádný takový osud není, neboť i otroctví bylo možné snášet s důstojností. Patrně právě proto mu elitářský časopis *New Yorker* nikdy neotiskl aniň. A bytostně pragmaticky v duchu té nejlepší americké tradice se Vonnegut stavěl, což je skvěle zdokumentováno i v naší zemi, též k dění za někdejší železnou oponou.

Když roku 1982 navštívil Brno a účastnil se jistě oficiálního představení svého adaptovaného románu *Dobrý den, pane Rosewater* v Divadle Husa na provázku, neváhal ani improvizovaně besedovat s diváky. A když roku 1985 zavítal do Prahy, nebál se se členy Jazzové sekce sázet na Kačerově stromky, čímž viditelně, avšak přesto nevyhraněně konfliktním způsobem podpořil socialistický underground. Asi i proto najdeme v českém kulturním kontextu odkazy na jeho díla v podstatě dodnes: viz třeba jednu

Scénografický návrh Markéty Plaché

obří suchozemská želva - bledé laminátové „želví krunýře“ jako Galapázké ostrovy

Návrhy kostýmů Markéty Plaché

z písni Petra Hapky či relativně nedávny filmy režiséra Petra Zelenky *Knoflíkáři* a *Samotáři*.

ŠKLEB GALAPÁG

Galapágy (*Galapagos*) jsou v pořadí jedenáctým románem Kurta Vonneguta, který čeští čtenáři znají rovněž díky dřívějšímu zdařilému překladu do slovenštiny. Název přitom zjevně odkazuje jak na samotné rovníkové souostroví, tak na anglického vědce Charlese Darwina, který právě tam provedl sérii svých vpravdě průkopnických pozorování a v jehož šlépějích autor posléze obrazně krácel, když na Galapágy jako turista zavítal. Jak výstižně poznamenal, strávil na ostrovech zrovna tolik času jako Darwin, tj. dva týdny, ovšem s tím, že na jeho straně byly výhody, které Darwin rozhodně neměl. Všichni Vonnegutovi průvodci se totiž honosili doktorátem z biologie a měli motorové čluny, zatímco Darwin ve třicátých letech 19. století musel veslovat. A hlavně všichni včetně něj znali Darwinovu teorii evolučního vývoje, o které Darwin během svého pobytu logicky neměl valného ponětí, jelikož své poznatky shrnul, zanalyzoval a vydal ve svazku *O vzniku druhů přírodním výběrem, neboli uchováním prospěšných plemen v boji o život* (*On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life*) až roku 1859, tj. o dvě dekády později.

Čímž budiž naznačeno, že v *Galapágách* se Vonnegut zaobírá otázkou lidské mysli z evoluční perspektivy. A zkoumá ji poté,

co došlo ke globální finanční katastrofě způsobené chamtivostí, k válce a k dalšímu kolu ničení životního prostředí. Je to tudíž román v prvé řadě postapokalyptický, což je kategorie, která se zejména v době koronavirové krize a politických pohrom nejrůznějšího druhu dočkala, jak o tom svědčí znovuobjevené romány Kanadanky Margaret Atwoodové *Příběh služebnice* (*The Handmaid's Tale*) či Afroameričanky Octavie Butlerové *Podobenství o rozséváči* (*Parable of the Sower*), značné obliby. A v druhé řadě román v jistém slova smyslu symbolický, pozoruhodný už svou strukturou: určitě nikoli náhodou je členěn do dvaapadesáti kapitol, což je číslo odpovídající počtu týdnů v roce, tedy číslo odměřující zbývající čas.

Jistá americká recenzentka nazvala po přečtení *Galapág* Kurta Vonneguta postmoderním Markem Twainem pravděpodobně i proto, že v jeho verzi na starozákonní příběh o Noemově arše se nevyskytují živočišné druhy, nýbrž popkulturní přízní zahrnované celebrity. Samozřejmě spolu se synem Kilgora Trouta, veteránem války ve Vietnamu, resp. jeho duchem, a dále spolu s řadou narážek na Vonnegutovy oblíbené spisovatele, z nichž jsme už jmenovali Henryho Davida Thoreaua a Ambrose Bierce – a k nimž musíme na tomto místě přidat alespoň jednoho z amerických otců-zakladatelů Benjamina Franklina, mistra americké gotiky a hororu Edgara Allana Poea, modernistu T. S. Eliota, nesmrtelného dramatika Williama

Shakespeara či nacisty zavražděnou židovskou dívku Anne Frankovou, po níž nám zůstal coby jeden z nejpůsobivějších odkazů literatury 20. století deník. A aniž bychom toho vyzradili příliš, pěkně podvatrná je i Vonnegutova variace na darwinovskou strunu. Nepřežije totiž ten nejsilnější – a ani ten, který se dokáže nejlépe přizpůsobit...

O Kurtu Vonnegutovi se toho na závěr dá říct mnohé. Výše zmíněný John Irving o něm tvrdil, že je jako nikdo jiný, a dokonce se ani nikomu jinému nepodobá, zatímco další současný prozaik Tom Wolfe prohlásil, že Vonnegut nikdy nebyl vtipný jen proto, aby byl vtipný. Sám autor zase s oblibou roztrušoval, že je „barbar“, který kulturně nejvíc vděčí Laurelovi a Hardymu, potažmo Charliemu Chaplinovi. Doufejme tedy, že se při sledování *Galapág* v Komedii diváci pobaví – ale taky posléze v soukromí zamyslí nad tím, proč že se vůbec smáli. A zdali by nějaký takový menší úšklebek neměli věnovat i sami sobě.

HANA ULMANOVÁ

autorka je amerikanistka působící na FF UK, literární kritička a překladatelka

Jiří Voskovec, Jan Werich: *Fata Morgana* (Osvobozené divadlo 1929)

Antonius a Kleopatra (divadlo Rokoko 1918)
Ferenc Futurista jako Kleopatra
FOTO: AUTOR NEZNAMÝ

FOTO: OTAKAR NECKÁŘ

HUMORISTA FUTURISTA

JMÉNO FERENC FUTURISTA ZŮSTÁVÁ ZAPSÁNO V NAŠEM POVĚDOMÍ, ZTRÁCÍME VŠAK POJEM O JEHO VÝZNAMU PRO DĚJINY ČESKÉHO KABARETU – I DIVADLA. JEHO UMĚLECKÉ VÝKONY STIHL ZAZNAMENAT FILM, KABARETNÍ VÝSTUPY, V NICHŽ BYL JEHO PROJEV NEJRYZEJŠÍ, OVŠEM ODCHÁZEJÍ SPOLU S JEJICH PAMĚTNÍKY. KONCEM LETOŠNÍHO ROKU, PŘESNĚ 7. PROSINCE, UPLYNE UŽ 130 LET OD NAROZENÍ TOHOTO VŠESTRANNĚ TALENTOVANÉHO A KRAJNĚ OSOBITÉHO UMĚLCE. KOMIKA, KTERÝ BYL VE SVÉ DOBĚ SLAVNĚJŠÍ NEŽ „KRÁL KOMIKŮ“ VLASTA BURIAN.

František Fiala vystupující pod uměleckým jménem Ferenc Futurista patřil mezi nejvýraznější osobnosti českého divadla

počátku 20. století. Prošel napříč téměř všemi pražskými kabarety, několika z nich šéfoval a výraznou stopu po sobě zanechal také na činoherních a operetních scénách.

Pocházel z rozvětveného umělecky založeného rodu Fialových, například jeho bratr Eman byl známý herec a hudební skladatel. Už od mládí ho přitahovalo prostředí varieté, která navštěvoval se svým kamarádem, později populárním choreografem Joe Jenčíkem. S ním zkoušel různá vystoupení pro pobavení nejbližších a úspěch podněcoval jeho další kroky. Ačkoli chtěl být původně malíř, vystudoval sochařství a nakonec se stal veleúspěšným komikem. Veřejně vystupovat začal již během studií například s loutkohercem Josefem Skupou v pivovaru U Halánků (dnešní Náprstkovo muzeum), brzy poté se ale osamostatnil.

Obálka kupletu *Píseň Járy Kohouta* z revue *Zamrkalo jaro z kouta na Ference, na Kohouta* (divadlo Rokoko 1927)

Dobová reklama v programové brožurě (1933)

Můj manžel větroplach (Velká opereta v divadle Rokoko 1933), na snímku Ferenc Futurista a Zuzana Kripnerová, režie Jiří Steimar

FOTO: AUTOR NEZNÁMÝ

Důležitým okamžikem v jeho kariéře bylo nepochybně setkání se zakladatelem futuristického směru Filipem Tommasem Marinettim, který ho na počátku dvacátých let minulého století viděl na scéně vinohradského divadla. Byl okouzlen jeho nezkrotným naturelem a rozhodl se mu nabídnout účinkování v pořadu prezentujícím futurismus. Ferenc nabídku přijal a začal vystupovat v inscenacích ve Švandově divadle. Mimo jiné v nich zpíval futuristické písně *Vedla koně za ruku* nebo *Pásla bičem jahody*. Futurismus ho oslovil do té míry, že se rozhodl promítnout ho do svého pseudonymu a navíc k němu přidal přezdívku z dob studií sochařiny, kdy mu spolužáci neřekli jinak než Ferenc.

Poznávacím znamením jeho tvorby byl ale spíše expresionismus, neboť byl zdatným a útočným satirikem, rád balancoval na

FOTO: AUTOR NEZNÁMÝ

Ferenc Futurista, Jára Kohout, Karel Tobis: *Ferencstein & Kohoutsohn* (divadlo Rokoko 1927), režie Ferenc Futurista

Ferenc Futurista

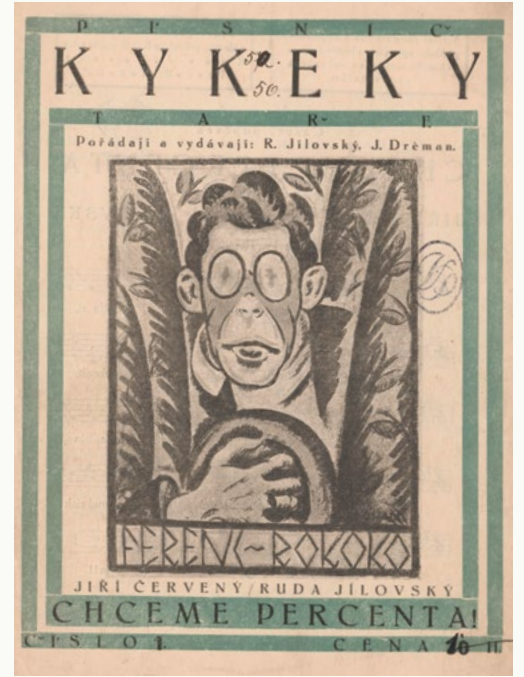

FOTO: AUTOR NEZNÁMÝ

hraně drsného černého humoru až hororu a to byla devíza, která ho odlišovala od ostatních komiků včetně Vlasty Buriana. Proslul výstředním smíchem a komická čísla s oblibou šperkoval vykulenýma očima nebo vyceněnými zuby. Diváci si nikdy nebyli jisti, jestli je jeho výstup humorný, a právě to je neustále provokovalo a udržovalo v nejistotě. Jeho komika byla často velmi krutá a srozumitelná jen pro ty, kteří se dokázali naladit na stejnou notu, což znamenalo, že se uměli zasmát sami sobě. Není divu, že nejedno vystoupení ho přivedlo na policejní stanici, kde musel vysvětlovat své politické vtipy nebo různé byrokratické přestupky, které mnohdy bagatelizoval a přehlížel pro svou pracovní vytíženost.

Stál také u zrodu dvou divadel, která dnes spravují Městská divadla pražská. Do divadla Rokoko ho angažoval Karel Hašler v roce 1916 a bavil tu publikum po celou dobu první světové války. Po jejím skončení se už chodilo do Rokoka „na Ference“. V roce 1923 vedl Rokoko s Vlastou Burianem, ale záhy si lépe porozuměl s Járou Kohoutem, s nímž vytvořil úspěšnou umělecko-interpretaci dvojici. Z doby jejich působení v Rokoku stojí za zmínku veleúspěšná revue *Zamrkalo jaro z kouta na Ference, na Kohouta*, o níž se psalo jako o nejveselejší revue, která kdy byla v Praze. Neméně oblíbené byly revue *Max und Moritz* nebo *Špion č. 13*. Rokoko se stalo místem, kde Ferenc strávil mnoho času, zažil zde úspěchy, ale také zklamání nad nepochopením některých svých myšlenek a nápadů. V Osvobozeném divadle (dnešní divadlo ABC) působil jako herec a režisér. Vystoupil hned v zahajovacím představení *Líčení se odročuje* (1929) a roli měl také v revue *Fata Morgana* (1929). Během svého života vyzkoušel snad všechny komediální žánry: kabaret, revue, činohru i operetu – ta nejlépe vyhovovala jeho hereckému talentu. Na scéně Tylova divadla v Nuslích strávil jako herec a současně zpěvák operety nejvýznamnější kus své kariéry. V roli hajného

Obálka kupletu *Chceme percenta!*

Štětvice v diváckém hitu *Na tý louce zelený* odehrál 700 repríz. V té době přišla i nabídka na angažmá v USA (1934), ale z té nakonec sešlo. S úspěchem se uplatnil také jako zpěvák a textař populárních šlágrů nebo autor jevištních her. Ve dvoraně paláce U Nováků měl vlastní obchod s gramodeskami.

V době největší popularity často vystupoval i několikrát denně na různých pražských scénách a v rámci silvestrovských štací objížděl i několik podniků za večer. Vysoké pracovní tempo ho vyčerpávalo a vyústilo ve vážné onemocnění (léčil se u známého lékaře Mikoláška), kterému podlehl 19. června 1947. Je pochován na pražském hřbitově na Malvazinkách.

Z manželství s herečkou Annou Tichou po sobě zanechal dceru Annu, která se také věnovala herectví, a zajímavostí je, že po jeho smrti přijala pseudonym Ferencová. Ferencovo sochařské umění dodnes připomínají hlavy klaunů umístěné nad postranními vchody Divadla na Vinohradech a čtyři sochy z jeho dílny jsou k vidění také na budově humpolecké radnice. V českém filmu, němém i zvukovém, zanechal stopu v podobě množství snímků, ale oproti divadlu měl v nich jen malé úlohy, protože jeho komické schopnosti nebyly pochopeny. Největší prostor mu dával režisér Martin Frič (*Cesta do hlubin študákovy duše, Tetička*).

Fururistova komika představuje posun od zpěvních síní ke kabaretu a od komiky realistické ke grotesce.

JUSTINA KAŠPAROVÁ

autorka je archivářka Městských divadel pražských

FOTOGRAFIE A TISKOVINY POCHÁZĚJÍ ZE SOUKROMÉ SBÍRKY JAROMÍRA FARNÍKA

HOREČKA, KTEROU MUSÍME VYDRŽET

NA ČESKÝCH DIVADELNÍCH FAKULTÁCH VYPUKLA REVOLUCE, JIŽ ZAŽEHLA ČERVENOVÁ PERFORMANCE STUDENTSKÉHO SDRUŽENÍ *NEIMUSÍŠ TO VYDRŽET*. ALESPŮŇ SE TO NYNÍ JAKO BOD ZVRATU JEVÍ, I KDYŽ DALŠÍ VÝVOJ JE NEJISTÝ.

Jak napsal ve třicátých letech minulého století historik Clarence Crane Brinton ve své slavné práci *Anatomie revoluce*, převraty připomínají chřipku. Nejprve se projevují postupným nástupem symptomů, v jisté chvíli však propuknou naplno. Zde se dnes nacházíme. Horečka zachvátila organismus. Ten by se posléze měl zmitat v krizi, v revolučním deliriu, kdy není jisté, jak to dopadne. Přežije-li pacient, v rekonvalescenci se stabilizuje nový řád. Nastává čas hojení a na horizontu svítá naděje na uzdravení. Myslet si proto, že jde o událost jedné chvíle, jedné iniciativy či módní ideje, je iluzí.

Abychom porozuměli příčinám horečky na Divadelní fakultě Akademie múzických umění v Praze (DAMU) a Janáčkově akademii múzických umění v Brně (JAMU), je třeba postupovat s podobnou pečlivostí, s níž dobrý lékař vyšetřuje nemocného. A přiznat si, že jako u každé choroby jde i zde o vážnou poruchu organismu, kterou jsme podceňovali.

PŘEDZVĚSTI

Nejprve tedy symptomy. Performance nepřišla jako rána z čistého nebe. Již před deseti lety se výzkumy Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy a Sociologického ústavu Akademie věd zaměřily na sexuální obtěžování na vysokých školách, přičemž prokázaly, že se nejedná o ojedinělou záležitost na českých univerzitách. Nejčastější formou byly zesměšňující a urážlivé poznámky, ale objevovaly se i různé podoby zněvýchodnění či zvyhodnění kvůli pohlaví či sexuální nátlak. Hranice mezi obtěžováním a oboustranně dobrovolným jednáním je samozřejmě individuální a může se měnit. Ale protože mocenský vztah mezi pedagogem a studentem je z principu asymetrický, je to vždy učitel, kdo má za něj odpovědnost. Alarmující bylo, že podle prvního z výzkumů měly téměř dvě třetiny dotázaných zkušenost s něčím, co se dá objektivně popsat jako sexuální obtěžování. V té době však ani studenti neviděli takové chování jako problém, nebo jen minimální. Jako by české akademické prostředí bylo nakloněno systematickému oboustrannému překračování hranic.

Časy se ale začaly pozvolna měnit. Symbolicky 17. listopadu 2016 vystoupily studentky pražských škol – Akademie výtvarných umění, Vysoké školy uměleckoprůmyslové, Filmové a televizní

fakulty Akademie múzických umění – a Fakulty výtvarného umění Vysokého učení technického v Brně s videem, v němž promluvily o ponižování ze strany pedagogů. Upozornily přítom na fakt, že většinu ateliérů uměleckých škol vedou muži. O dva roky později na veřejnost pronikla svědectví o predátorském chování jednoho z profesů soukromé pražské Anglo-americké univerzity. Jak se ukázalo, vedení školy o tom nejen vědělo, ale znalo i další podobné případy a neshledalo na nich nic špatného. Na brněnské FAVU ve stejné době vznikla petice za zvýšení podílu žen v umělecké radě. O tři roky později, v červnu 2021, odstoupil na základě veřejného prohlášení studujících z tamějšího Ateliéru intermédií jeho vedoucí Pavel Sterec. Nešlo však již pouze o sexuální obtěžování, ale objevil se nový symptom: zneužívání moci, manipulace s emocionálně nestabilními adepty umění, narušování důvěry apod. Ve stejné době otráslu Českou politikou kauza Dominika Feriho, která rozkryla predátorské ovzduší na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Nedlouho poté vystoupila iniciativa *Ne!musíš to vydržet* s obdobnými svědectvími z DAMU a JAMU.

Akademický svět se za poslední dekádu dal do pohybu, a to především díky úsilí obětí, jež našly odvahu promluvit. Na veřejnost vyplovávají svědectví o zneužívání moci a sexualizovaném nátlaku, či dokonce násilí, na univerzitách se mění ovzduší a přehodnocují se dosud platné hranice a mechanismy, jak je střežit. A to nejen ve vztahu k pochybením pedagogů. Problematické jsou i vztahy mezi studenty. Důsledně dodržování etického kodexu, školní psychologové, poradci či ombudsmeni, vyšší zastoupení žen ve vedoucích pozicích – to jsou jen ty nejdůležitější požadavky, které v posledních letech studenti artikulují. A na mnoha školách se již zavedly, anebo zavádějí.

PODMÍNKY

Nemoc organismu však vždy souvisí s prostředím, v němž se nachází. A stejně tak se revoluce na divadelních fakultách rozběhla na pozadí celospolečenských procesů. Co bylo dříve tolerováno, dnes již vzbuzuje odpor. A tak se dnes začíná mluvit o tom, že ve vysoce soutěživém prostředí soudobé ekonomiky doslova bují teror na pracovištích, takzvaný mobbing, a to včetně šikany ze strany vedoucího zaměstnance (bossing). Naschvály, zesměšňování, zneužívání moci, sexuální obtěžování či záměrné kladení překážek jsou projevem agresivity, kterou dnešní socioekonomický řád spíše podporuje, než aby ji potlačoval.

Rovněž sexuální násilí celou naší společností spíše postupuje, než aby šlo o výjimky někde na okraji. Nejde totiž o ojedinělý projev vyšinutých a neukojených jedinců, ale demonstraci moci. Jak vysvětlují psychologové, znásilnění je zbraň, kterou útočník dokazuje převahu nad obětí. To dokládá i skutečnost, že většinou jde o promyšlené a plánované jednání, nikoli projev afektu. Nejčastěji proto k znásilnění dochází mezi blízkými lidmi, partnery,

příbuznými, kamarády nebo kolegy. A i toto je spolu se stigmatem, jež si oběti nesou, důvodem, proč je jen minimum sexuálního násilí nahlášeno policii.

Vedle těchto explicitních projevů moci však i českou společností stále ještě prostupuje mnohem jemnější dokazování si nadřazenosti, které popsala ve své autobiografické knize *Sexuální objekt* americká spisovatelka Jessica Valentiová. Kniha před čtyřmi lety silně rezonovala zahraničními médii, protože ukázala, jak se z malých každodenních situací v životě ženy skládá obrovská frustrace. „*Víme, že přímé násilí způsobuje trauma,*“ napsala Valentiová. „*Máme útluky, poradce, služby. Víme, že u dětí, které žijí v násilných čtvrtích, je vyšší riziko posttraumatické stresové poruchy. Ale stále nemáme pojmenování pro to, co se děje ženám v kultuře, která je nenávidí.*“

Problém je o to složitější, že je výrazem strukturálních principů, na nichž moderní společnost stojí. Sociologie i psychologie se v posledních desetiletích intenzivně zabývají otázkou, jak jsou naše představy o mužích a ženách spojeny se společenským řádem, v němž žijeme. Člověk je totiž nehotové zvíře – jeho biologickou podstatu dokončuje kultura, jíž je ale sám tvůrcem. Nelze se tedy spoléhat na alibistické odpovědi, které hledají v násilném či ponižujícím chování projev přirozených instinktů. Co je přirozené, a co není, se formuje v lidské společnosti a ze studia různých kultur již dobře víme, jak různorodých podob tato přirozenost může nabývat. Co více – je v naší moci ji měnit. Jako životní styl, který může mít neblahý vliv na zdraví organismu, ale i posilovat zdraví.

VÝLUČNOST

A přece je třeba k našemu pacientovi přistupovat s obezřetností. Situace na uměleckých školách je totiž mimořádná, neboť trvají na své výlučnosti. Umění je doposud zahaleno závojem tajemství, jež v minulosti příslušelo náboženství; zároveň se odvolává na specifický, osobní vztah mezi pedagogy a studenty, jenž má být touto uměleckou mystikou podmíněn. Jistě, jen sotva si lze představit, že by mohlo umění vznikat ve vysoce byrokratizovaném prostředí velkých masových škol, v nichž se většina lidí nezná ani jménem. Zároveň je ale tajemný háv umělecké tvorby skvělou příležitostí, jak skrýt nekompetentnost, narcismus a potřebu dokazovat si vlastní výlučnost.

Tuto mystiku posiluje stále ještě vlivný mýtus génia neboli talentovaného jedince. A podobně jako i v jiných oborech je tato role tradičně vyhrazena mužům – v minulosti bylo prakticky nemožné, aby dívky projevily talent čili byly přijaty ke studiu či absolvovaly uměleckou akademii. Problém to byl ještě v roce 1966, jak v jedné ze svých tehdejších přednášek ukázala francouzská filozofka Simone de Beauvoirová. A i čeští diváci mohli před časem sledovat příběh maskulinizovaného uměleckého vzdělávání v prostředí avantgard v seriálu režiséra Larse Kraumeho *Bauhaus – Nová doba*.

Pozoruhodně nerovnost v přístupu k talentu u žen ukazuje příběh obrazu *Portrét*

Marie-Denise Villersová: *Portrét Charlotte du Val d'Ognes* (1801)
 Olejomalba, která se stala symbolem feministického hnutí v umění a dvojího přístupu k uměleckému génii. (Nyní ve sbírce Metropolitního muzea umění v New Yorku)

Charlotte du Val d'Ognes z roku 1801, jenž byl původně připisován slavnému francouzskému neoklasickému malíři Jacquesu-Louisi Davidovi. V roce 1951 se objevily pochybnosti o autorství. V sedmdesátých letech byl obraz již považován za dílo francouzské malířky Constance Marie Charpentierové. A tato změna měla vliv na hodnocení díla. Zatímco prve byla malba kritikou přijímána jako dokonalý portrét, po odhalení ženského autorství se rozšířil názor, že jde o malbu plnou chyb, která je spíše dokladem doby než výjimečného génia. Dnes se soudí, že autorkou je Marie-Denise Villersová a malba se stala symbolem feministického hnutí v umění a dvojího přístupu k uměleckému génii. I to dokazuje posun k aktivnějšímu prosazování nároků tvůrkyň na uznání a rovné zacházení.

ROZPORY

Vedle toho má však revoluce v českých uměleckých školách i výrazně generační charakter. Dnešní padesátníci a starší vyrůstali v dobách nesvobody, často se jako aktivní revolucionáři účastnili sametové revoluce, a aniž by na to byli připraveni, přijali v divokých devadesátých letech místa uvolněná po dřívějších kádrech. V radosti z nově nabyté demokracie poněkud zanikla skutečnost, že po čtyřicet let nesvobody se české umění a nerežimní divadlo vyvíjely v uzavřených, rodinných podmínkách, které se pak přenesly i na umělecké instituce a školy. Spolu s osobními vazbami na autority.

Dnešní dvacátníci a třicátníci však vyrůstali v docela jiném, otevřeném a kosmopolitním prostředí. Strategie důležité pro přežití v totalitě už neobstojí. Má-li si starší generace svoji autoritu zachovat, musí ji znovu doložit v nových podmínkách. A to buď silou osobního postoje, nebo schopností oslovit uměním dnešního diváka. To je však někdy svízelné a pedagogové si pak autoritu vynucují silou. Jejich frustraci navíc prohlubuje neodvratný zákon dějin, jenž sametové generaci odňal monopol na obranu lidské svobody a jako vždy v minulosti delegoval právo autentické revolvy zase těm mladším.

Klíčové je oboustranné mezigenerační porozumění. K tomu je však dlouhá cesta. Dialogu samozřejmě neprospívá, když se o studentech mluví jako o rozmazlených „sněhových vločkách“. Jenom se tak opakují klíše, jež slýchala snad každá mladá generace v minulosti. Svět je jiný a také problémy se změnily. V lecčems mají mladí nové možnosti – jistě jsou jim například dostupnější vysoké školy, stejně jako se mohou svobodněji věnovat umění. Ale čelí i překážkám, ať už v podobě nedostupného bydlení, vysoce soutěživého pracovního prostředí, nebo perspektivy nestálého zaměstnání. Jejich pocit, že jim starší nerozumí, může být umocněn i faktem, že populace stárne a hlas mladých není v institucích či politice výrazně slyšet.

Každá generace si nese odlišnou a těžko srovnatelnou zkušenost a jejich konflikt je nevyhnutelný. Tak tomu bylo vždy, ale v podmínkách informační společnosti jsou

změny rychlejší a střety nepřehlednější. Dialog však potřebuje klid. Není divu, že rok od roku narůstá počet lidí s depresí či úzkostnou poruchou. To může být náročné především pro starší generaci, která není zvyklá hledat terapeutickou pomoc.

TERAPIE

Soudě podle této diagnózy, nemáme co do činění s jednoduchým případem. Spíše divadelními školami zmítá choroba, kterou způsobilo množství dlouho přehlížených problémů. Zatím však tato revoluce nedosáhla krizové fáze, deliria, v němž se původní ideály hrouť a moci se chytají extremisté, kteří ohýbají původně umírněné nároky ve svůj prospěch. Nepodceňujme ji. Není to pověstná rýmička, ale vážný zánět, který je projevem poškození hluboko v organismu společnosti. Stýkají se v něm choroboplodné procesy, jež dlouhou dobu zrály pod povrchem a nyní se derou ven. Je zcela zřejmé, že leckoho smetou i nespravedlivě nebo že si na horečce přihřeje

svůj soukromý zájem ne jeden prospěcháť. Z nadhledu jde ale o přirozený a nutný proces, který musí ozdravit dnes již neudržitelné poměry na uměleckých vysokých školách. Jisté je i to, že by se revoluce měla přenést do uměleckého světa mimo akademie, jako tomu bylo v Polsku či Švédsku.

Otázkou, před níž stojíme, tedy není, zda jde o legitimní protest, ale co dál – jak změnit pravidla umění a jeho výuky, abychom se poučili z chyb, které chorobu přivodily. Jak nastavit zdravý životní styl, abychom se vyvarovali brzké recidivě? A dokážeme nalézt odvahu k tak radikální změně našich návyků? Jisté je jen jedno – zázračná pilulka neexistuje. Budeme to muset vydržet a odtrpět až do konce. To je úděl pacientů, kteří svůj organismus dlouhou dobu zanedbávali.

JAN MOTAL

autor je vysokoškolský pedagog a vyučuje filozofii a etiku

ANNA
LUŇÁKOVÁ

ODLÉTÁNÍ

Karlův most na podzim 2019

FOTO: ZDENĚK VELEN

Kdybych vám řekl, že přišel podzim, působilo by to sentimentálně, ale já jsem starší muž a ještě k tomu herec, takže si takové ústupky mohu dovolit. Sentiment – bezprostřední hnutí mysli. Sentiment – mnohdy kýčovitý, upřímný projev lidskosti. Sentiment – dosud nepodrobený herec.

Přišel podzim.

Spatřil jsem tažné ptáky v plném letu migrace. Byli chladně nevšímaví a soustředění na let. Také mě severní proud kdysi odnesl až za Atlantik. Emigroval jsem před změnami, které jsem nedokázal ovlivnit, jako divoké zvíře. Vypůjčil jsem si od mých spřátelených letců schopnost vrátit se do nízdíště

navzdory obrovským vzdálenostem. Po sametovém ptačím sněmu jsem se vrátil domů.

Když se mnou dnes letadlo zvolna klesá, už zdálky čtu jméno dávného přítele: Václav Havel. I když mě co do „proslulosti“ předběhl, měl jsem ho rád. Jsem sice herec, ale nejsem až tak ješitný. Naopak, učil jsem po světě výslovnost jeho jména, když se ptali, odkud pocházím. Doznávám, že jsem se tím bavil, ale to bylo napůl z lásky, napůl ze stesku. Takové francouzsky kouzelné: „*Fáklav Avel...*“ Ano. Tak by to dokázal vyslovit jedině Bébél. Neodolatelný dobrodruh a cynický hrdina Bébél Belmonto. Na nějakou dobu jsem si s tím rošťákem vyměnil hlas.¹

„*Nebe je modrošedé, jeřábi táhnou...*“ broukám si starou divadelní píseň. Praha se změnila. Je divočejší, rychlejší. Obrysy nočních stínů města mi vybíhají vstříc. Stranou a v kontrastu k nim zahlédnu šlapací labuť, jak odhodlaně budují romantickou atmosféru města. Procházím kolem Slavie, která je v obklíčení semaforů. Taxíky se tu předhánjí v drahotách, gumy pískají. Představuji si stařečky a stařenky v kavárně, zamrzlé jako fotografie, nad větrníky, které zvolna pojdají vidličkou.

Nestihnout tak přejít na druhý břeh...

U Karlových lázní potkávám holky s punčochami. V jejich křehkém pohledu se odráží mé stáří, obtočené hadí kůží blýskající se zašlé slávy. Je to jako bych se svlékal. Němý svist racků nad řekou podtrhává divokost, s jakou se vrhají do noci. Ale já už znám smyslnost místních dívek, i to, jak umí být nudné.

Znenadání si vzpomenu na svou alternaci Prvního asistenta v Čapkově *Bílé nemocí*. Mou první roli na národních prknech. Je to víc než šedesát let. Pódia malého, velkého národa... Velkého i díky tomu, že kdysi obětoval poslední minci, aby vystavěl nové divadlo z ještě ohořelých trámů a poklonil se své múze.

Myslíte, že jsem melancholický? Možná. Melancholici dle starých učení časem získávají pocit vlastní božskosti, za což pak tvrdě platí utrpením nebo bizarní smrtí. Musím se přiznat, že jsem se tomu v zešeřelém obývacím pokoji bytu na Vinohradech kdysi potajmu zasmál. Dnes se nad tím usmívám. Smrt je v jistém ohledu vždycky bizarní.

Znal jsem dívku, která byla melancholická. Pracovala jako divadelní nápověda a její smutná tvář sledovala z blízkosti každé představení. Jednoho dne prostě zmizela. Nepřišla do práce. Nikdy jsme ji už neviděli. Občas jsem fantazíroval, že kdesi přece žije, že jsem snad zahlédl její oči v zrcátku, před kterým jsem se líčil na představení. Ostatně, ten kus klíčka nosím dodnes u sebe. Je to takový starý zvyk.

„*Vše, co má křídla, jednoho dne odletí,*“ pronášel jsem tisíckrát, reprízu po repríze, jednu ze svých replik. Ale až dávno po derniéře jsem plně dostal textu.

Je to pár dekád, trápil jsem se tehdy s rolí, neschopen ji postihnout. Šílel jsem tak moc, že jsem nakonec ztratil víru v sebe, v divadlo,

v umění, zapomněl jsem na krásu, byl jsem rozčilený...

Dech jsem v sobě měl už jen na roztahování žeber. Vzpomínám si, jak jsem to jednou vyprávěl té dívce, naší malé nápovědě. Vyprávěl jsem jí, jak jsem onehdy po zkoušce utekl z divadla a doběhl až na most, jak jsem se zadýchaný zastavil v nočním šeru, abych se zchladil o masivní kámen u nohou nádherné sochy. Přiznal jsem jí, jak jsem vyslel svou naději. Byl jsem hysterický, rozhodnutý udělat poslední velké gesto a se vším skoncovat. Vyhoupil jsem se na kraj mostu a tyčil se nešťastně nad Prahou. Nakonec jsem se, unavený, opřel o sochu.

V tu chvíli jako bych zaslechl smích. Zpěv protáhl tehdejší ticho noci a já měl pocit, že nad řekou spatřuji křídla bohyně. Když jsem svůj rauš tehdy dívce vyprávěl, věřila, že jsem zahlédl opravdovou Thálii, a řekla mi: „*Herec stojí rozkročen mezi dvěma světy.*“ Tahle malá, ztracená nápověda měla v očích něco zvláštního.

Bylo to zde. U této sochy. Na tomto mostě. Nad tímto městem. A tak jako kdysi zvedám oči k nebi.

...

Je podzim. Na Karlův most se z nebe sneslo pár racčích peříček. U nohou jedné ze soch turista zahlédl staré rozbité zrcátko, a tak ho z rozmaru svrhl do Vltavy.

(*Památce Jana Třísky a jeho „odletu“ z Karlova mostu dne 23. 9. 2017.*)

¹ V roce 1969 měl premiéru film *Velký šéf*, kde jsem ho daboval. Originální francouzský název ovšem je *Le Cerveau*, což znamená mozek a mně se to zdá v každém ohledu přesnější.

FOTO: TOMÁŠ VODŇANSKÝ

ANNA LUŇÁKOVÁ (*1993) je autorkou zatím dvou publikací: experimentálního románu *Tři!* (Dauphin, 2020) a básnické skladby *Jen ztratím jméno* (Malvern, 2020). Na konec roku 2021 chystá k publikaci překlad románu francouzského filozofa Andrého Gorze (v originále *Lettre a D.: Histoire d'un amour*) a na jaře roku 2022 knihu pro mladé čtenáře a čtenářky *Atlas babiček* (Viriditas). Pracuje jako moderátorka na Vltavě, je literární redaktorkou revue *Prostor*, externí spolupracovnicí Galerie Rudolfinum a doktorandkou oboru francouzská literatura a literatury frankofonních zemí na FF UK.

Petra Bobková a Regina Černá z pobočky Tichého světa v Libereckém kraji překládají do českého znakového jazyka výraz „sociální služby“
FOTO: PAVEL PONCAR

MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ ZPŘÍSTUPNILA DIVADLO ABC TAKÉ PRO SLUCHOVĚ HANDICAPOVANÉ DIVÁKY. TITULKY VE SPECIÁLNÍM FORMÁTU BAREVNĚ ODLIŠUJÍ JEDNOTLIVÉ POSTAVY A ZJEDNODUŠENÝ TEXT DOPLŇUJÍ INFORMACE O TÓNU HLASU A ZVUKOVÉ KULISE. INDUKČNÍ SMYČKA ZASE ZKVALITŇUJE ZÁŽITEK LIDEM S ČÁSTEČNOU ZTRÁTOU SLUCHU. ZESILOVAČE ZVUKOVÉHO SIGNÁLU JSOU KOMPATIBILNÍ JAK SE SLUCHÁTKY, KTERÁ JSOU NA MÍSTĚ TAKÉ K ZAPŮJČENÍ, TAK S URČITÝMI TYPY NASLOUCHADEL. PO VYBRANÝCH PŘEDSTAVENÍCH BUDOU PROBÍHAT PROHLÍDKY ZÁKULISÍ VE ZNAKOVÉM JAZYCE.

LABYRINT TICHÉHO SVĚTA

LIDÉ SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM PROŽÍVÁJÍ POCITY BEZMOCI TĚMĚŘ KAŽDÝ DEN. PŘITOM NEMUSÍ JÍT POUZE O KRAJNÍ SITUACE – STAČÍ AKUTNÍ ZDRAVOTNÍ PROBLÉM, NÁVŠTĚVA HROMADNÉ KULTURNÍ AKCE NEBO VYPLŇOVÁNÍ ŽÁDOSTI O SOCIÁLNÍ DÁVKY. V OBLASTI PROFESNÍ KVALIFIKACE JE TO PODOBNÉ: „**POKUD NESLYŠÍCÍ KOMUNIKUJE ZNAKOVÝM JAZYKEM, KTERÝ JE PRO NĚJ JAZYKEM PŘÍROZENÝM, NEMÁ PRAKTICKY ŠANCI VYBRAT SI ŠKOLU, ZÚČASTNIT SE REKVALIFIKAČNÍCH KURZŮ, ZMĚNIT SVOU PROFESI,**“ VYJMENOVÁVÁ EVA ŠTÍPKOVÁ, VEDOUČÍ KOMUNIKACE SPOLEČNOSTI TICHÝ SVĚT.

Organizaci Tichý svět, o. p. s., která působí v deseti krajích České republiky, založila ředitelka Marie Horáková v Praze v roce 2006. „*Jako tlumočnice českého znakového jazyka byla často přítomna řešení pracovních problémů, jejichž příčinou bylo nepochopení ze strany neslyšícího klienta. Rozhodla se založit tehdejší Agenturu pro neslyšící, jejímž cílem bylo pomáhat těmto handicapovaným s uplatněním na trhu práce, s orientací v různých možnostech a se zvyšováním dovedností,*“ přibližuje mi Štípková vznik Tichého světa. Snahy o integraci bohužel stále troskotají na předpojatosti a mýtech, což platí i pro pracovní trh. Nízká míra nezaměstnanosti prý na věci mění pramálo. „*U osob s poruchou sluchu se zaměstnavatel většinou obává komunikace, což často znesnadňuje neslyšícím nastoupit na dané místo, ačkoli by byli skvělými kandidáty.*“ Částečným řešením je vytváření chráněných pracovišť.

DOLCE VITA IN SILENZIO

Interiér sídlištní Tiché kavárny nedaleko stanice metra Ládví se na první pohled neliší od jiných podobných zařízení. Skutečnost, že jde o první pražskou kavárnu s neslyšící obsluhou, zjistí náhodný návštěvník obvykle až poté, co si chce objednat. Personál na place se totiž řídí barevnou signalizací, ke které slouží dřevěné hranoly na stolicích. Zelená znamená objednávku, naopak červeným koncem naznačíte, že si přejete platit. Ostatní lze vyřídit jednoduchou nonverbální komunikací, jakou by člověk použil kdekoli v zahraničí, kde se nedokáže domluvit. Zvídavější zákazníci si pak kromě příjemného zážitku z vynikajícího občerstvení mohou odnést první zkušenost se znakováním. Nejvíce je prý v kurzu výraz: „*Děkuji.*“

Domácími zákusky, koláči a francouzskými quichi zásobuje kavárnu partnerská výrobní Tichá cukrárna. Úspěch značky je nejlepší vizitkou neslyšících cukrářů a cukrářek, na jejichž schopnostech staví ředitel Tichého světa – chráněných pracovišť Leoš Mačák marketingovou strategií. Kromě tradiční výroby z kvalitních ingrediencí se zde specializují na veganské a bezlepkové produkty. Stejně jako klasické dorty nebo vánoční cukroví je připravují i na zakázku a zdobí dle přání. Cukrárnu s vlastní distribucí nebo její službu Tichý catering využívá také řada firem. Kromě toho, že podpoří dobrou věc a ušetří na odvodech státu, se zbavují předsudků. „*Zaměstnavatelé, kteří překonali obavy a zkusili naše klienty přijmout, jich nyní zaměstnávají již několik,*“ říká Štípková.

CIZINCI VE VLASTNÍ ZEMI

V České republice žije odhadem až půl milionu lidí se sluchovou poruchou, přičemž pojmem „neslyšící“ se označují osoby, které přišly o sluch před rozvojem mluvené řeči. Minimálně osm tisíc z nich využívá ke komunikaci český znakový jazyk. Bohužel, právě ten je také největším kamenem úrazu. Ještě do nedávna vyžadovalo každé jednání mimo komunitu fyzickou přítomnost tlumočnicka. „Když jsem se hlásil do práce, nikdo se se mnou neuměl domluvit. Zvolili tedy psaní, ale já jsem rozuměl jen jednotlivým slovům, nechápal jsem celý obsah,“ odkrývá jeden z postižených problém. Český znakový jazyk se totiž liší od psané češtiny jak větnou stavbou, tak gramatikou. Umět číst tedy ještě neznamená porozumět a pro paragrafy to platí dvojnásob. Konzultanti Tichého světa často řeší zadlužení a jiné právní záležitosti klientů, způsobené komunikační bariérou.

Bez živého tlumočení se dříve neobešla ani návštěva lékaře či úřední jednání. Průlomové řešení se nabídlo teprve až s nástupem mobilních technologií a dalo vzniknout bezplatné on-line sociální službě Tichého světa. Takzvaná Tichá linka je snadno přístupná přes internet, a to i na chytrých mobilních telefonech. Člověk, který komunikuje pouze znakováním nebo potřebuje přepis mluvené řeči do textu, se může spojit s tlumočnickem či přepisovatelem prostřednictvím videohovoru a v podstatě odkudkoli vyřídit vše, co aktuálně potřebuje. Od konfliktu v rodině po přivolání sanitky přes přednostní nonstop krizovou linku.

Překážky se paradoxně objevují častěji na straně institucí, na které se neslyšící obrazejí. „Největším problémem je přesvědčit tyto subjekty o potřebnosti Tiché linky. Dost často narážíme právě na neznalost, nepochopení, bagatelizaci a nechuť zavádět a zkoušet něco nového, ačkoliv služba je zdarma a Tichý svět zařídí veškeré technické záležitosti i zaškolení pracovníků.“ Službu aktivně využívá na 350 organizací. Mezi nimi nemocnice a zdravotnická zařízení, úřady veřejné správy, ale též neziskovky a zaměstnavatelé osob s postižením. „Jakmile se jí podaří někam zavést, dostáváme odtud pozitivní ohlasy na její přínosy,“ dodává paní Štípková. Během loňského pandemického roku zajistila Tichá linka 24 tisíc hodin tlumočených telefonátů.

ZPÍVAT A SMÁT SE RUKAMA

Oh, happy day! Znakující tlumočnice s extatickým výrazem gospelové zpěvačky se poddává rytmu a gestikuluje synonyma pro šťastný den a boží svět s vynalézavostí zkušeného mima. Tradiční Adventní koncert v bazilice sv. Petra a Pavla na Vyšehradě nahradily loni kvůli pandemii záznamy na youtube kanále Tichého světa. Vedle titulkovaných a znakových informací, instruktaží a rozhovorů nabízejí ukázky uměleckého tlumočení. Náročná disciplína se v České republice provozuje zhruba čtvrtstoletí.

„Znakový jazyk je vizuální jazyk, což je na něm fascinující. Když znakuji, hýbu se, cítím,

jak proudí energie. Tlumočí se nejen obsah, ale i rytmus, tempo, emoce... Díky prostoru, rukám, tělu a mimice lze vizuálně vyjádřit věci, nad kterými neustále žasnu,“ světuje se Zuzana Procházková. Spolupracovnice Tiché linky se řadí mezi profesionály, kteří kromě koncertů tlumočí činoherní představení. Speciální příprava začíná překladem textu do znakového jazyka a pokračuje jeho nácikem nazpaměť. „Ráda vzpomínám na inscenaci o atentátu na Heydricha. Kolegyně se dobře vyznala v historii, rozuměla všem obrátům, myšlenkám a významům, zatímco mně se zase lépe dařilo převádět významy do vhodných znaků,“ pochvaluje si tandemovou spolupráci. Najít znaky, které budou opravdu sedět, ale nebývá jednoduché. Často se musí obrátit o radu na erudované neslyšící kolegy.

Doposud nejtěžší bylo znakovat komické výstupy. „Jednalo se o akci Znak-up night, což byla první spolupráce stand-up komiků s tlumočnický znakového jazyka. Text byl opravdu těžký. Obsahoval hodně vtipů a skrytých významů, komici navíc mluví v rychlém tempu. Během práce na překladu jsme se pídili po významech a radili se s neslyšícími, jak humor srozumitelně interpretovat. Nakonec jsme pobavili samotné účinkující. Bylo to poprvé, co své převážně lechtivé vtipy viděli v prostoru, a někteří z nich se při pohledu na tlumočícího smáli tak, že nemohli pokračovat ve výstupu.“

Diskutovaným problémem je umístění tlumočnicka v divadelním sále tak, aby neslyšící část publika mohla současně pohodlně sledovat i hereckou akci a ostatní diváci nebyli přítomností cizího elementu rozptylováni. Proto se někdy tlumočí dialogicky ve dvou z vyvýšené plochy na pozadí. „Tlumočení nebo jeho prvky se využívají nejčastěji u dětských inscenací,“ komentuje nyníější

stav na českých scénách Štípková. „Některá divadla mají svá představení opatřena titulkami, jinde jsou zase k dispozici indukční smyčky. Obojí je případ divadla ABC, které v říjnu 2021 uvedlo pro sluchově handicapované Romea a Julii.“ Titulky ve speciálním formátu barevně odlišují jednotlivé postavy a zjednodušený text doplňují informace o tónu hlasu a zvukové kulise. Indukční smyčka zase z kvalitnější záznamem lidem s částečnou ztrátou sluchu. Zesilovače zvukového signálu jsou kompatibilní jak se sluchátky, která jsou na místě také k zapůjčení, tak s určitými typy naslouchadel. Technické parametry by si měl divák při plánování návštěvy ověřit.

TICHÁ HRANICE JE MÝTUS

Schopnost správně porozumět okolnímu světu a být správně pochopen napomáhá sluchově postiženým integrovat se do společnosti už od dětství. „V našem kraji pořádáme každý rok příměstské tábory. Kapacitně jsou naplněny dětmi s handicapem sluchu i těmi slyšícími,“ popisuje další aktivity Tichého světa vedoucí konzultant pro Středočeský kraj Martin Rappich. „Nejsilnějším zážitkem pro mě bylo, když malý chlapec s handicapem ukazoval slyšícím dětem určité znaky a ony se poté pokoušely komunikovat s ním právě ve znakovém jazyce. Jejich projev náklonnosti a solidarity byl projevem respektu. Tehdy jsem si uvědomil, že žádné hranice mezi lidmi nejsou.“

VERONIKA BOUŠOVÁ
autorka je publicistka

Snímek z říjnové prohlídky divadla ABC ve znakovém jazyce

FOTO: MARTINA STEKLÁ

MATĚJ
SENF

TETRAPTÝCH

SLAVNOST BOHA SLUNCE

sežehlá oblaka z krve oliv
údolím sběračů linou se
skály jak vřetena

za úpatím hory
vyprahlé příběhy
ožijí očima dítěte
co uzří dórský chitón

tehdy prý vstane slunce
ještě za tmy

(pocta Seferisovu Světlu)

HERMOVA SLAVNOST

I.
vztyčili dřevěné sloupy
nahromadili hroudy kamení
hermeticky uzavřeli
všechny brány

*já Hermés
řekl jsem
Láska
stín vašich těl
duše vašich srdcí
projdu všemi zdmi
otevřu každý zámek*

zalekli se

když nemůžeme dál
půjdeme výš
řekli a dali se do práce

začali vršit kámen na kámen
kmen přes kmen
leptali je babylónským bahnem
vstříc nebesům
z nichž začal padat déšť

II.
*já Hermés
řekl jsem
Láska v každé kapce
dotýká se vašich údů*

znovu se zalekli

nebesa nechali nad sebou
vzali do rukou motyky
sestoupili do hlubin

jíl házeli za hlavu
tak hluboko stačilo kopnout
a spatřili by žár pekel

objal jsem je kořeny

III.
*já Hermés
řekl jsem
Láska vás objímá*

v tom mě spatřili
mladíka v dlouhé kápi
porostlé plnovousem

vyběhli na Zemi
a zdravili Slunce

SLAVNOST KOČIČÍHO BOHA

I.
opustil zemi
unesl nebesa
zpíval kormorán
píseň o mém vzletu

daleko za městy
vysoko nad světem
snad blíže bohu
zpívají pěnkavy
píseň o mém letu

střelky hvězd
ústa slunce
a faly bohů

člověk navštívil oblaka

II.
stařena zatím v zemi
hluboko v hrnci
hněte rudou rýži
rukama přes valchu
přejíždí utrhané šlachy

voda je očistí
vítr pojme bolest

a krví vyryje rýhy
v zemi vysype solí

III.
nohy na ostřích
oči na nebi

slavnost kočičího boha

a stáda krav
a zástupy jmen
a střípky něhy

po zemi valí se oblaka
něžně se tetelí

člověk navštívil zemi

SATURNÁLIE

SLAVNOST BOHYNĚ AGNI

I.
bloudím krajinami světa
houštím reality
a toužím poznat cestu
vedoucí z přítomnosti
rozžehnout plamen
nekončící věčnosti
založit zahradu
při rozkvetlém stromu

poznal jsem démony měst
a strašidla lidských příběhů
i zvěř cupující svět na cucky

II.
hůl poutníka odevzdal jsem zemi
tělo pomatence proměnil v prach
oči unavené světem bolesti
překročila lidský práh

semknul jsem oči
a vstoupil do chrámu
smrti světa tvého těla

*oči se svírají
odmítají vidět*

III.
kruhy barev mandaly
se rozvírají jak květ mandragory
vstupuje žena bez bázně a hany
vstupuje ona Agni

Agni šaty máš prorostlé květinami
vlasy ti září jak sluneční paprsky
tvé oči zpronikají mou duši

přicházíš

a já se bojím mít otevřené oči
bojím se dotknout třeba
jen konečků tvých vlasů
bojím se síly tvého těla

a ty přicházíš

stačil by dotyk tvé ruky
a všechny hříchy mého života
by byly odčiněny

přicházíš

otevřená ústa plní sliny
jazyk hladí boky

přicházíš

já primitiv
zbavuji se těla
prsty chlupy nehty
přestávají existovat
mění se v planoucí kouli slasti

a ty odcházíš

tak takhle vypadá ráj
Agni
spatřím tě ještě někdy
Agni

odcházíš

IV.
mysl procitá
pod stromem rozkvetlým
z hole poutníka

to místo nazval jsem Bét-El

na tomto místě byla bohyně a já
já jsem to nevěděl

FOTO: NATÁLIE BAUMANOVÁ

MATĚJ SENFT (*1999, Benešov u Prahy) je básník, esejista a nakladatel. Vystudoval knižní kulturu, nyní studuje religionistiku a judaistiku na HTF UK v Praze. Založil a je šéfredaktorem Nakladatelství Viriditas a externím spolupracovníkem literárního obtýdeníku *Tvar*. Jeho texty byly dosud publikovány časopisecky v *Hostu*, *Tvaru*, revue *Prostor*, sborníku *Okruh a střed*, na internetové platformě *Nedělní chvílka poezie* a anglicky ve *Word Addict*. V rámci rezidenčního pobytu Českého literárního centra v Broumově připravil dva cykly básní: *Nic nového pod sluncem* a *Vyčetl jsem z koster mrtvých vlčat*. Zaměřuje se v nich na vztah mýtů, lidí, zvířat a rostlin. Žije v Jeruzalémě.

11

ABC

TIPY

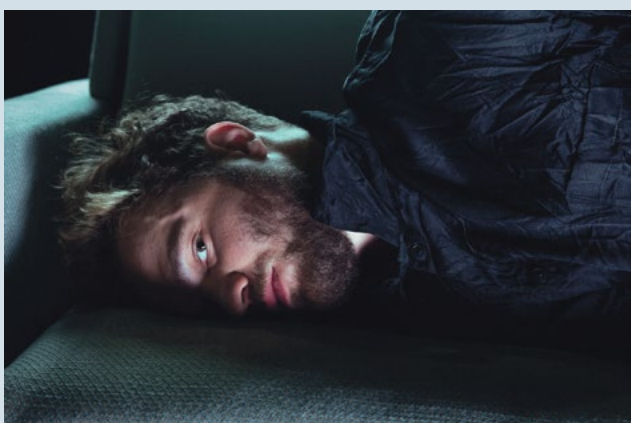
TESLA

JAKUB MAKSYMOW
REŽIE: JAKUB MAKSYMOW

Klíčové okamžiky života a tvorby jednoho z největších vynálezců všech dob. Trojice herců, fyzikální pokusy plné blesků a řada spotřebičů nesoucích Teslovo jméno transformují bohatý vynálezčův vnitřní svět do elektrizujících divadelních obrazů na pomezí duchovního cvičení a fyzikální laboratoře. Nikola Tesla za svůj život svedl nejen válku střídavého se stejnosměrným proudem, ale také bitvu proudů chaosu proti řádu a v neposlední řadě boj minulosti s budoucností.

KOMEDIE

30. 11. A 6. 12. 19. 30

HAMLET

WILLIAM SHAKESPEARE
REŽIE: MICHAL DOČEKAL

Tragédie myšlení a činu, kde si lež hraje na pravdu, zrádci na přátele a vrah na dobrého krále. Kdo je Hamlet? Přecitlivělý syn, hloubavý intelektuál, nebo nesmiřitelný mstitel? Mladý dánský princ se vrací ze studií na pohřeb svého otce. Místo na trůně a po boku královny už ale patří jeho strýci. Země je v ohrožení cizí armádou, lež a korupce prorůstají státním aparátem a ve jménu osobních cílů se porušují základní morální pravidla. Je možné zachovat si ve špině čistý štít? A může v ní přežít láska?

ABC

1. 11. 10.00
13. 11., 26. 11. A 28. 12. 19.00

- 1 PO 10.00** W. Shakespeare **HAMLET** *Pro školy*
19.00 B. Brecht **MATKA KURÁŽ A JEJÍ DĚTI**
+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně
- 2 ÚT 19.00** L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
- 3 ST 19.00** Ch. Chaplin **DIKTÁTOR**
+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně + prohlídka zákulisí
- 4 ČT 19.00** R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 5 PÁ 19.00** E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE**
- 6 SO 9.00** **HERECKÝ KURZ PRO NEHERCE** *Malá scéna*
19.00 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 7 NE 14.00** J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**
18.00 J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**
- 8 PO 19.00** A. Miller **SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO**
- 9 ÚT 19.00** D. Drábek, D. Král, T. Belko **ELEFANTAZIE**
- 11 ČT 19.00** **TAXE ZASE OZVI** *Literární matiné na Malé scéně*
- 12 PÁ 11.00** **TAXE ZASE OZVI** *Literární matiné na Malé scéně, pro seniory*
19.00 M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE**
- 13 SO 15.00** **ZNÁMÝ NEZNÁMÝ VLASTA BURIAN – SPECIÁL**
Kronika na Malé scéně
19.00 W. Shakespeare **HAMLET**
- 16 ÚT 19.00** Ch. Chaplin **DIKTÁTOR**
- 17 ST 17.00** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE**
- 18 ČT 19.00** W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 19 PÁ 19.00** R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 20 SO 15.00** S. Petruž **DYNASTIE HAVLŮ** *Literární matiné na Malé scéně*
19.00 D. Mamet **LISTOPAD**
- 21 NE 17.00** T. Kushner **ANDĚLÉ V AMERICE** *+ Lektorský úvod od 16.30 na Malé scéně*
- 22 PO 19.00** L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
- 23 ÚT 19.00** E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE** *+ Prohlídka zákulisí*
- 24 ST 19.00** W. Shakespeare **ROMEO A JULIE**
- 25 ČT 19.00** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE** *Zadáno*
- 26 PÁ 19.00** W. Shakespeare **HAMLET**
- 27 SO 16.00** D. Drábek, D. Král, T. Belko **ELEFANTAZIE**

ROKOKO

- 1 PO 19.00** Z. Salivarová **HONZLOVÁ**
- 5 PÁ 20.00** J. Nvota **BEZ HANY (HOMMAGE À HEGEROVÁ)**
- 9 ÚT 11.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST** *Pro seniory*
- 10 ST 19.30** D. Drábek **KANIBALKY: SOUMRAK SAMCŮ**
50. repríza
- 11 ČT 19.00** P. Löhle **PŘES ČÁRU** + *Prohlídka zákulisí*
- 12 PÁ 19.00** L. Visconti **POSEDLOST**
- 13 SO 19.00** F. Zeller **OTEC**
- 14 NE 17.00** J. Nvota **BEZ HANY (HOMMAGE À HEGEROVÁ)**
20.00 J. Nvota **BEZ HANY (HOMMAGE À HEGEROVÁ)**
- 15 PO 19.00** J. Nvota **BEZ HANY (HOMMAGE À HEGEROVÁ)**
- 16 ÚT 19.00** J. Suchý, F. Havlík **DR. JOHANN FAUST, PRAHA II., KARLOVO NÁM. 40**
- 18 ČT 19.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK**
- 19 PÁ 19.00** D. Grossman **PŘIJDE KŮŇ DO BARU**
Předplatitelé sk. V
- 20 SO 19.00** D. Grossman **PŘIJDE KŮŇ DO BARU**
- 22 PO 19.00** L. Visconti **POSEDLOST** + *Prohlídka zákulisí*
- 23 ÚT 19.00** P. Löhle **PŘES ČÁRU**
- 24 ST 19.00** Z. Salivarová **HONZLOVÁ**
- 26 PÁ 19.00** F. Zeller **OTEC**
- 28 NE 19.00** D. Drábek **KANIBALKY 2: SOUMRAK STARCŮ**
- 29 PO 19.00** D. Drábek **KANIBALKY 2: SOUMRAK STARCŮ**
+ Prohlídka zákulisí
- 30 ÚT 19.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST**

KOMEDIE

- 1 PO 19.30** podle N. Machiavelliho **VLADAŘ**
- 3 ST 19.30** B. M. Koltès **ROBERTO ZUCCO**
- 4 ČT 19.30** B. M. Koltès **ROBERTO ZUCCO**
- 5 PÁ 19.30** P. Erbes, B. Jedinák, J. Tomšů, A. Vitvarová a spol. **PRODANÁ NEVĚSTA NA PRKNECH PROZATÍMNIHO, STAVOVSKÉHO A NÁRODNÍHO DIVADLA V LETECH 1868 AŽ 2020**
- 6 SO 19.30** F. Grillparzer **SLÁVA A PÁD KRÁLE OTAKARA**
- 7 NE 19.30** **BALET 1+1** *Balet Jihočeského divadla a Společnost tance při Taneční konzervatoři Praha*
- 8 PO 19.30** L. Vagnerová **AMAZONKY**
Lenka Vagnerová & Company
- 9 ÚT 19.30** W. Lotz **POLITICI**
- 10 ST 19.30** L. Vagnerová **GOSSIP** *Lenka Vagnerová & Company*
- 11 ČT 19.30** L. Vagnerová **LEŠANSKÉ JESLIČKY**
Lenka Vagnerová & Company
- 15 PO 20.00** podle V. Woolfové **ORLANDO**
Staatstheater Hannover, Pražský divadelní festival německého jazyka
- 16 ÚT 20.00** podle V. Woolfové **ORLANDO**
Staatstheater Hannover, Pražský divadelní festival německého jazyka
- 18 ČT 17.30** **VEČER S JEANEM GIRAUDOUXEM** *Křest knihy ve foyer*
- 20 SO 20.00** A. Ricaño **HOTEL GOOD LUCK**
- 22.00** **ARCHITEKTONICKÁ PROHLÍDKA** *Noc divadel*
- 22 PO 9.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)** *Pro školy*
- 11.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)** *Pro školy*
- 24 ST 19.30** z básní sestavil J. Adámek **100 NEJKRÁSNĚJŠÍCH ČESKÝCH BÁSNÍ**
- 25 ČT 19.30** podle A. Jiráska **HUSITSKÁ TRILOGIE (JAN HUS, JAN ŽIŽKA, JAN ROHÁČ)**
- 30 ÚT 19.30** J. Maksymov **TESLA**

AKTUÁLNÍ INFORMACE NALEZNETE
NA NAŠICH WEBOVÝCH STRÁNKÁCH:
WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ
ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA

12

ABC

TIPY

VÁNOČNÍ FESTIVAL

11. A 12. PROSINCE V KOMEDII

Tradiční *Vánoční festival* se bude konat v divadle Komédie třetí adventní víkend. Diváci mohou zhlédnout poetická i hravá představení brněnského Divadla Polárka, pražského Studia Damúza a ústeckého Činoherní studia. Program doplňují kreativní dílny, komentovaná prohlídka výstavy a koncert, který zahřeje duši.

PŘES ČÁRU

PHILIPP LÖHLE
REŽIE: TOMÁŠ LOUŽNÝ

Důmyslná komedie o překračování hranic. Na policejní stanici v zapadlé obci Randhausen nastupuje ambiciózní nadstrážmistr Frederick Kaufmann. Marrně zde hledá zločineckého nepřítele, vesničané si žijí své nevzrušivé životy a starosti jim dělají snad jen divoká prasata přebíhající nekontrolovaně z Čech do Německa. Vlivem Fredericka se ale obyvatelé postupně radikalizují a rozhodnou se strážit nepropustnost hranice na vlastní pěst. Komická absurdita roste spolu se zdánlivým pocitem ohrožení a neznámá vesnice se dostává do centra mezinárodní politiky.

ROKOKO

1. 11. , 23. 11. A 20. 12. 19.00

- 1 ST 19.30** W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 2 ČT 19.30** A. Miller **SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO**
- 3 PÁ 19.30** R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 4 SO 19.30** N. V. Gogol **REVIZOR**
- 5 NE 17.00** J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**
+ Mikulášský program ve foyer
- 6 PO 19.00** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE** *Zadáno pro Farma roku 2021, program od 16.30*
- 7 ÚT 19.00** L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
- 8 ST 19.30** E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE** *Zadáno*
- 9 ČT 19.30** A. Miller **SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO**
- 10 PÁ 19.30** D. Drábek, D. Král, T. Belko **ELEFANTAZIE**
- 11 SO 17.00** T. Kushner **ANDĚLÉ V AMERICE** *+ Lektorský úvod od 16.30 na Malé scéně*
- 18 SO 17.00** S. Petruš **DYNASTIE HAVLŮ** *Literární matiné na Malé scéně*
- 20 PO 11.00** A. Piazzolla, H. Ferrer **MARÍA DE BUENOS AIRES**
19.30 E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE** *+ Prohlídka zákulisí*
- 21 ÚT 11.00** A. Piazzolla, H. Ferrer **MARÍA DE BUENOS AIRES**
19.30 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 22 ST 19.00** A. Piazzolla, H. Ferrer **MARÍA DE BUENOS AIRES**
Předpremiéra + Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně
- 26 NE 17.00** J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**
- 27 PO 19.00** Ch. Chaplin **DIKTÁTOR** *+ Prohlídka zákulisí*
- 28 ÚT 19.00** W. Shakespeare **HAMLET**
- 29 ST 19.00** **PREMIÉRA** A. Piazzolla, H. Ferrer **MARÍA DE BUENOS AIRES**
- 30 ČT 19.00** A. Piazzolla, H. Ferrer **MARÍA DE BUENOS AIRES**
+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně
- 31 PÁ 14.00** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE** *Silvestrovské představení*
19.00 M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE** *Silvestrovské představení*

ROKOKO

- 1 ST 19.00** Z. Salivarová **HONZLOVÁ**
- 2 ČT 20.00** J. Nvota **BEZ HANY (HOMMAGE À HEGEROVÁ)**
+ Prohlídka zákulisí
- 4 SO 19.00** E. Albee **KDO SE BOJÍ VIRGINIE WOOLFOVÉ?**
- 5 NE 19.00** **DERNIÉRA** E. Albee **KDO SE BOJÍ VIRGINIE WOOLFOVÉ?**
- 6 PO 15.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK KMD**
19.00 V. Mašková, P. Khek **ČAPEK 100. repríza**
- 8 ST 19.00** J. Suchý, F. Havlík **DR. JOHANN FAUST, PRAHA II., KARLOVO NÁM. 40**
+ Prohlídka zákulisí
- 9 ČT 20.00** J. Nvota **BEZ HANY (HOMMAGE À HEGEROVÁ)**
- 10 PÁ 19.00** L. Visconti **POSEDLOST**
- 13 PO 19.00** D. Drábek **KANIBALKY: SOUMRAK SAMCŮ**
- 14 ÚT 19.00** D. Drábek **KANIBALKY 2: SOUMRAK STARCŮ**
- 15 ST 15.00** Z. Salivarová **HONZLOVÁ** *Pro seniory*
- 16 ČT 19.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK**
- 17 PÁ 19.00** D. Grossman **PŘIJDE KŮŇ DO BARU**
+ Prohlídka zákulisí
- 18 SO 19.00** D. Grossman **PŘIJDE KŮŇ DO BARU**
- 20 PO 19.00** P. Löhle **PŘES ČÁRU** *Pro První řadu a předplatitele za 120 Kč*
- 21 ÚT 10.00** Z. Salivarová **HONZLOVÁ** *Pro školy*
19.00 F. Zeller **OTEC**
- 22 ST 19.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST** + Prohlídka zákulisí
- 26 NE 19.00** Z. Salivarová **HONZLOVÁ**
- 28 ÚT 19.00** F. Zeller **OTEC**
- 29 ST 19.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST**
- 31 PÁ 18.00** L. Visconti **POSEDLOST** *Silvestrovské představení*

AKTUÁLNÍ INFORMACE NALEZNETE
NA NAŠICH WEBOVÝCH STRÁNKÁCH:
WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ
ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA

KOMEDIE

- 5 NE 14.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Zadáno
- 6 PO 9.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Pro školy
19.30 J. Maksymov **TESLA**
- 10 PÁ 19.30** **PREMIÉRA** K. Vonnegut, J. Rázusová **GALAPÁGY**
- 11 SO 16.00** **JEŽIŠKOVA KOŠILKA** *Vánoční festival, Divadlo Polárka*
18.00 **KOMENTOVANÁ PROHLÍDKA VÝSTAVY BOŽSKÁ TRAGIKOMEDIE** *Vánoční festival*
19.00 **KONCERT CERMAQUE A ZHILEE** *Vánoční festival*
- 12 NE 14.00** **VÁNOCE PANA SOVY** *Vánoční festival, Studio Damúza*
15.00 **KREATIVNÍ ZIMNÍ DÍLNY** *Vánoční festival*
17.00 **VÁNOČNÍ PŘÍBĚH ANEB O TOM SLAVNÉM NAROZENÍ**
Vánoční festival, Činoherní studio Ústí nad Labem
- 13 PO 19.30** K. Vonnegut, J. Rázusová **GALAPÁGY**
- 14 ÚT 19.30** S. Uhlová **HRDINOVÉ KAPITALISTICKÉ PRÁCE**
- 15 ST 19.30** B. M. Koltès **ROBERTO ZUCCO**
- 16 ČT 19.30** A. Ricaño **HOTEL GOOD LUCK**
- 18 SO 15.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
18.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
- 19 NE 11.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
14.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
- 20 PO 9.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Pro školy
11.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Pro školy
14.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)** *KMD*
19.30 P. Erbes, B. Jedinák, J. Tomšů, A. Vitvarová a spol.
PRODANÁ NEVĚSTA NA PRKNECH PROZATÍMNÍHO, STAVOVSKÉHO A NÁRODNÍHO DIVADLA V LETECH 1868 AŽ 2020
- 21 ÚT 9.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Pro školy
11.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Pro školy
17.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Pro školy
- 22 ST 9.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Pro školy
11.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Pro školy
- 23 ČT 10.30** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
14.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
- 26 NE 14.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
- 27 PO 14.00** D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 28 ÚT 19.30** podle N. Machiavelliho **VLADAŘ**
- 29 ST 19.30** K. Vonnegut, J. Rázusová **GALAPÁGY** + *Lektorský úvod od 19.00*
- 31 PÁ 11.00** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Silvestrovské představení
14.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (VÁNOČNÍ PŘÍBĚH)**
Silvestrovské představení

EVA DUŠKOVÁ (*1963)

VEDOUcí KREJČOVNY

Patří k dlouholetým zaměstnancům Městských divadel pražských. V jejich krejčovské dílně působí více než dvě dekády.

Podle návrhu kostýmního výtvarníka vytváří střih na míru a spolu s ním se také podílí na výběru vhodného materiálu pro zhotovení konkrétního kostýmu, mimo jiné organizuje zkoušky s jednotlivými herci a součástí její práce je též administrativa a méně oblíbené nákupy.

KAMENNÝ MOST V PÍSKU

Jsem patriotka jihočeského města Písku, neboť nedaleko od něj máme chalupu. Ráda se procházím uličkami starého města a obklopena historickými památkami na sebe nechávám působit tamního genia loci. Úžasnou atmosféru má Kamenný most, který se klene nad řekou Otavou a je vůbec nejstarším mostem v České republice. Byl vybudován ve třetí čtvrtině 13. století a svým stářím tak předčí i pražský Karlův most.

PERNÍČKY

Mou oblíbenou tvořivou a odpočinkovou činností je pečení a zdobení perníčků. Pro mnohé je toto pečivo spojené především s vánočními svátky, i já jsem je poprvé pekla se svými dětmi jako jeden z druhů vánočního cukroví, nicméně časem jsem si jejich výrobu oblíbila natolik, že nemohou chybět na našem stole ani v jiných ročních obdobích. Pokud mohu, využiji k jejich tvorbě každé vhodné příležitosti. Fantazii se meze nekladou a nejen v technice zdobení je možné se neustále zdokonalovat.

SIMONA RYBÁKOVÁ

Velmi ráda spolupracuji s výtvarníky, kteří k nám do krejčovny přicházejí naprosto připraveni. Potom se i ty nejobtížnější úkoly stávají realizovatelnými. Z poslední doby mohu vzpomenout třeba na spolupráci se Simonou Rybákovou, která navrhla kostýmy pro inscenaci *Elefantazie*, ve které se to atypickými maskami jen hemžilo. Bylo mi potěšením účastnit se tohoto projektu, který kladl důraz na vizualitu a prověřil kreativitu nás všech. Pěkně se pracovní zkušenosti získávám také s každou další „dobovou inscenací“, ať už je to *Vojna a mír*, či *Zítřka swing bude znít všude*.

FOTO: PATRIK BORECKÝ

KOSTÝM PRO SLONÍHO MUŽE A TROJNOHA

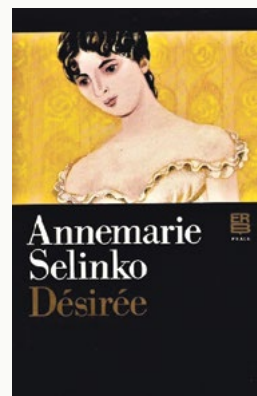
Nezapomenutelným a neobvyklým úkolem, s nímž jsem se musela popasovat, byl rozhodně kostým pro Sloního muže, který je z části tvořen tzv. vatonom – vycpávkovým materiálem a z tohoto důvodu bylo potřeba ušít část kostýmu v jiné velikosti. Dalším výrazným atypickým oděvem byl kostým pro Trojnoha, kde se musel vytvořit střih pro třínohavicové kalhoty – část oblečení, kterou budou nosit dvě reálné nohy a jedna navíc, umělá, přidělaná k tělu kurty. V obou případech bylo potřeba vzít do úvahy dobové reálie a samozřejmě neomezit hybnost herců na jevišti.

ZAZNAMENALA: JUSTINA KAŠPAROVÁ
FOTO: ARCHIV EVA DUŠKOVÁ

KOMIKS

Pocházím z rodiny obdařené talentem. Oba mí rodiče krásně zpívali i malovali. Svůj díl nadání, který jsem po nich podělila, uplatňuji samozřejmě v práci a pak také v rámci svého pekařského koníčka. Můj syn si ovšem utrl větší díl tohoto dědictví a od dětství se věnoval malování. Jeho hobby se časem proměnilo v zaměstnání a dnes je nejen zdatný malíř, ale také autor a ilustrátor komiksových příběhů. Díky němu jsem se setkala s žánrem komiks, který mne nikdy předtím nepřitahoval. Mám to privilegium, že mohu být mezi jeho prvními čtenáři. A jeho olejomalby zdobí můj domov.

MODERNÍ DIVADLO

DÉSIRÉE

Volný čas ráda věnuji četbě knížek. Nadšeně se například vracívám k historickému románu *Désirée* Annemarie Selinkové. Eugénie-Désirée Claryová byla dcerou marseilleského obchodníka s hedvábím, zamilovala se do Napoleona, obdivovala jeho činy a pro svou lásku k němu zůstávala slepá k činům, kterých se dopouštěl. Nejde ovšem o žádnou červenou knihovnu! Téma Francouzské revoluce i napoleonských válek, které je pro většinu žen nezajímavé, je tu popsáno právě z ženské perspektivy a navíc zdůrazněno faktem, že se jedná o skutečné historické postavy.

2. ČÍSLO

MĚSTSKÁ
DIVADLA
PRAŽSKÁ

ABCKOMEDIEROKOKO

HERECKÉ KURZY

JEDNODENNÍ HERECKÁ DÍLNA S PETREM HAŠKEM

16. LISTOPADU V 9.00 NA MALÉ SCÉNĚ

CHCETE SI VYZKOUŠET, JAKÉ TO JE BÝT HERCEM? CHCETE
ZAŽÍT NĚCO NOVÉHO A PROBUDIT SVOJI KREATIVITU?

V celodenní herecké dílně si pod vedením zkušeného režiséra
Petra Haška vyzkoušíte různá herecká cvičení a proniknete
do samé podstaty divadla. Kurz nestaví na hereckém talentu
účastníků, ale na jejich chuti a odhodlání vyzkoušet si divadlo.

Navíc nezůstane jen u vaší zkušenosti, součástí kurzu
je i vstupenka na představení v našich divadlech
a bezprostředně po představení vás čeká diskuse s herci.

V prodeji on-line nebo v centrální pokladně Městských
divadel pražských.

DARUJTE
MEDAILOVÉ VÍNO

PHANT

SAUVIGNON
BLANC

www.houseofwine.eu

+420 774 401 600

Aperio*

Když nevíte kudy kam...

... využijte právní
a psychologickou
poradnu pro rodiče.

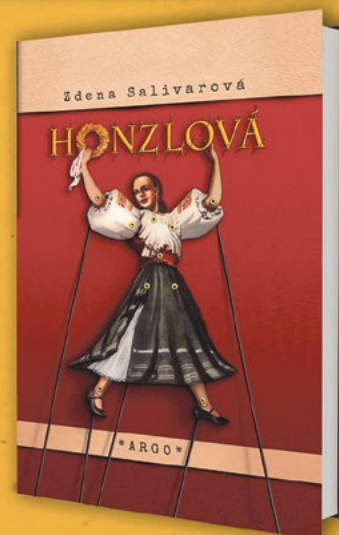
Poradíme vám on-line,
po telefonu nebo osobně
- a hlavně **bezplatně**.

www.aperio.cz/poradna

ZDENA SALIVAROVÁ HONZLOVÁ

V nezapomenutelném příběhu Jany Honzlové, neprokádrované členky souboru písní a tanců Sedmikráska, dokázala tehdy začínající autorka to, na čem ztroskotalo předtím i později mnoho slavnějších a zkušenějších spisovatelů: pro dnešní i budoucí generace věrně zachytila a spoutala do živého tvaru frašku zvanou "budování socialismu". Román s výrazně autobiografickými prvky začala psát Zdena Salivarová ještě v Praze, dokončila jej až v Torontu, kam se po roce 1968 přestěhovala se svým manželem J. Škvoreckým.

*** Neprávem opomíjený
klenot české literatury ***

KNIHU POHODLNĚ ZAKOUPÍTE V PŘÁTELSKÉM
KNIHKUPECTVÍ WWW.KOSMAS.CZ

VÝTVARNÉ TERITORIUM

NIKOLA EMMA RYŠAVÁ: **KŘEHKÁ** (2021)
POLYESTEROVÁ PRYSKYŘICE, KOV, SÁDRA
195×89×89 CM
FOTO: KAMIL KOŠUN

BOŽSKÁ TRAGIKOMEDIE

VÝSTAVA OBRAZŮ MARKÉTY KOLÁŘOVÉ A SOCH NIKOLY EMMY RYŠAVÉ

Božská tragikomedie otevírá svět magický a fantazijní, někdy i groteskní či bláznivý. Diváci se během poutě po divadle Komédie mohou nechat vtáhnout do sugestivních děl a ocitnout se v ráji, očistci i pekle. U obou autorek je patrný zájem o mytologii, biblická témata i křesťanské umění, který stavějí do kontrastu se zpracováním děl.

Dílo výtvarnic spojuje také téma transformace lidské figury. Jejich postavy často procházejí vnitřním bojem a sdělení se k divákům dostává pomocí řeči těl, použitých artefaktů či působením barev. Diváci spatří vtipné, bizarní až děsivé deformace, které vyjadřují úzkost a strastiplné pocity z doby, kdy se člověk vypořádává se samotou, a také imaginativní svět, do něhož mohou na chvíli uniknout, nebudou-li se bát.

Výstava *Božská tragikomedie* potrvá do 16. ledna 2022.

LENKA DOMBROVSKÁ
programová kurátorka divadla Komédie